KULTÚRA

ROČNÍK XXII. – č. 2 **DVOJTÝŽDENNÍK ZÁVISLÝ OD ETIKY** 23. JANUÁRA 2019

Vydáva FACTUM BONUM, s. r. o. • Šéfredaktor TEODOR KRIŽKA • Redakcia: Sološnická 41, 841 04 Bratislava • mobil: 0911 286 452 • e-mail: kultura@orangemail.sk • Cena 1,60 €

Vo svete existuje niekoľko sôch zobrazujúcich Ježiša Krista ako bezdomovca. Otázka je, či bezdomovcom nie je naše srdce bez viery.

Výzva prezidentským kandidátom

Na úvod, vážení kandidáti na prezidenta Slovenskej republiky, dovoľte povedať jednu zásadnú myšlienku. Boj o suverenitu národných štátov v dnešnej mainstreamovej dobe nie je bojom s „veterným mlynmi“. Naopak. Samotní odporcovia suverenity a suverenizmu zápasia s „veternými mlynmi“. Možno vyhrať boj s ľudskou prirodzenosťou, s národnou prirodzenosťou a národnoštátnou prirodzenosťou. Odpoveď je jednoduchá. Protisuverenistický boj je prehratým bojom. Je to všetko len otázka času, miery národných obetí a vlastného svedomia.

Možno si klásť otázku. Je možné vyhrať zásadný boj s ľudskou prirodzenosťou?

Určite nie. Objektívne všeobecne upadajúce liberálne snahy sú globálne pred prahom svojho spoločenského neúspechu. A na Slovensku to nebude inak. Navyše zlyhali elity nielen na Slovensku. Doterajšie všeobecné porazenectvo v slovenskej spoločnosti musí byť nahradené národným sebavedomím. Nastáva čas spoločenskej obnovy sebavedomia národných štátov, realizácie tužieb národov a sebavedomej aktivity uvedomelých a vlasteneckých občanov. Je to nezvratný proces, ktorý nikto nezastaví.

Prezidentskí kandidáti musia konať hlavne pre blaho svojich voličov , svojho národa a štátu. Musia sa reálne pozrieť na to, čo sa začína nezvratne diať v Európe, ale i za veľkou mlákou, či na iných svetových miestach. Aj podľa oficiálneho prejavu amerického prezidenta Trumpa, kde na VZ OSN zdôraznil: „Odmietame ideológiu globalizmu a prijímame doktrínu vlastenectva.” Sme v období všeobecnej renesancie národných štátov, svojbytnosti národov a jeho komunít a renesancie ľudskej prirodzenosti ich občanov ako hrádze proti multikulturalizmu a nadnárodnej spotrebiteľskej „kultúre“. Napriek prianiam domáceho mainstreamu ani Slovensko nebude bokom od uvedených všeobecných trendov. Slovensko sa nechce stať spotrebiteľskou pseudodemokraciou monopolov (ekonomicko-finančno-záujmovo-mediálnych) s narastajúcim deficitom reálnej demokracie, kde rozhoduje o našich životoch oligarchia a rôzne mafie. Slováci nechcú byť len stále platiaci spotrebitelia žijúci na dlh bez vplyvu na chod vecí verejných. Nechceme sa stať ani odpadkovým košom, ani čiernou dierou a ani fackovacím panákom mocných tohto sveta.

Žiaľ, doteraz na Slovensku rôzni kandidáti na rôznych úrovniach plnia vopred zadané úlohy a stačí im, že sa majú materiálne dobre. Len slovenský ľud je nespokojný. Na duchovné a materiálne blaho národa, svojej obce, či regiónu moc takýto kandidáti nemyslia. Zároveň si slovenskí občania uvedomujú nutnosť medzinárodnej spolupráce a hľadania priateľov a spojencov za našimi hranicami, ako nevyhnutný predpoklad budúcej úspešnosti Slovenska a Slovákov. Hovorme nie izolacionizmu, ale hovorme áno rovnoprávnej medzinárodnej spolupráci. Nech aspoň naši prezidentskí kandidáti o tom premýšľajú. Je to v záujme ich samotných a hlavne nás ostatných. Slovenská republika ako suverénny štát

BRUNO ČANÁDY

slovenského národa (obdobne ako iné národné štáty nielen v EÚ) je nezastupiteľným a nenahraditeľným predpokladom demokracie, politických práv a politickej slobody. Avšak fakticky vazalský vzťah Slovenska k Bruselu je tu napriek tomu, že u SR a u ostatných východoeurópskych členov EÚ nastala výrazná a dlhodobá stagnácia dobiehania životnej úrovne západu EÚ (napr. Rakúska, a i.) spojených s trvalým odlivom peňazí (cez dividendy a presun majetku), mozgov (cez mladú vzdelanú inteligenciu) a pracovitých rúk (napr. opatrovateľky vo Viedni, a i.) uvedeným západným smerom. A Brusel požaduje ďalšie suverénne práva národných štátov. To odmietame.

Vážení kandidáti na prezidenta. Boj za suverenitu a samotný zápas mnohých z Vás - suverenistov sa nedá dlhodobo prehrať, cesty môžu byť i tŕnisté, ale výsledok bude vždy stáť za to. Blaho každého občana, národa, štátu, našej európskej spolupatričnosti a spoločnej pozitívnej budúcnosti snáď stojí za váš verejný prísľub svojim voličom, že to bude aj vašou cestou. Voliči to iste privítajú a za to vám dajú svoj hlas.

Európa a Slovensko sa dostáva na svoju historickú križovatku. Či ma byť Európska únia združením suverénnych štátov alebo európskou federáciou nesuverénnych členských štátov. Navyše podľa posledných prognóz vážne hrozí Slovensku, Eurozóne, EÚ a svetu nová finančno-ekonomická kríza. O to viac bude dôležité pre budúceho slovenského prezidenta aké schopnosti, morálny kredit a hlavne akú dôveru bude mať u slovenských občanov. Či dokáže zomknúť aspoň jadro slovenského národa, alebo ho bude ďalej rozkladať.

(Pokračovanie na 3. strane)

Prázdnota?

TEODOR KRIŽKA

Priznám sa čestne a bez násilia, že nerozumiem súčasníkom. Máme za sebou celé dvadsiate soročie vojen a experimentov, revolúcií, lokálnych konfliktov, prevratov, studenú vojnu, masu pokusov o sociálne inžinierstvo a pod. Ale národy sa nepoučili a nepoučia, stále pchajú hlavu do toho istého chomúta, len premaľovaného inou farbou svetelného spektra.

Tak aj my Slováci. Vydobyli sme si znova slovenskú štátnosť. Naozajstnú, nie formálnu, ako tomu bolo so vznikom Slovenskej socialistickej republiky. No nemôžeme sa prihlásiť k Slovenskej republike z nešťastného vojnového obdobia... Už aj v susednom Česku vydali svojho prezidenta Emila Háchu na poštovej známke. Maďari nikdy nehanobili regenta Horthyho. Ale u nás hŕstka kaviarenskej inteligencie, ktorá po slovensky iba hovorí, ale slovenský národ nikdy nemala v láske, urobí doma aj v zahraničí taký harmatanec, že sa buď vládnuce sily poskladajú ako domček z kariet, alebo jednoducho postupne odovzdajú všetky kompetencie, pravda, okrem jednej - kradnúť.

Mám tak rád Slovensko, že so škrípajúcimi zubami som za istých okolností ochotný prižmúriť obe oči, keby... Keby tá vládnuca mafia aspoň čosi zveľaďovala a myslela pri tom na státisíce mladých ľudí žijúcich v zahraničí, na desaťtisíce opatrovateliek, ktoré odchádzajú na týždňovky do Rakúska, keby sa aspoň trochu zamysleli nad slovenskými dejinami... keby bolo vidieť aspoň kúštiček dobrej vôle ľutovať milión zabitých nemluvniat a pokúsiť sa eliminovať zločin do budúcna.

Možno sme posledná, alebo jedna z posledných, generácií druhu Homo sapiens - vyhlásil na Svetovom ekonomickom fóre v Davose jeruzalemský profesor Juval Noach Harari, známy prednáškou Od Homo sapiens ku Homo Deus. Človek sa bude meniť každých desať rokov, tak prudko sa bude vyvíjať všetko okolo nás. Naučili sme sa nielen prelamovať cudzie profily, ale aj ľudskú DNA. Človek bude pretvárať samého seba. Vzniknú nie triedy, ale rozličné druhy ľudí.

Takže tak. Sme posledné pokolenie, ktoré stojí na rázcestí, zľahostajnené, zbavené integrálneho pohľadu na zmysel života, znemravnené, prázdne, kŕmiace sa iba neustálou zmenou senzácií. Vybiehame v žltých vestách do ulíc, neschopní vygenerovať si vedúce osobnosti, ktoré nezradia.

Opäť bojujeme o ochranu práva na život

Ľudová strana Naše Slovensko stojí vždy na strane úcty a ochrany života. Obzvlášť vo vzťahu k tým najmenším, ktorí sa nedokážu sami brániť. Aj z tohto dôvodu sme do NR SR predložili opakovane návrh zákona na zlepšenie ochrany života nenarodených detí. Tento návrh zákona bol už prerokovávaný na júnovej schôdzi v minulom roku 2018. K hlasovaniu však nedošlo, pretože poslanci schválili alibistický procedurálny návrh poslanca Blanára o tom, aby sa ďalej v rokovaní o návrhu zákona nepokračovalo. Vtedy mnohí poslanci zo štandardných strán argumentovali tým, že na sprísnenie liberálnej potratovej politiky a potratovej turistiky im chýba širšia verejná diskusia. Viacerí z nich vtedy sľúbili, že budú iniciovať vlastné kroky k tomu, aby sa ochrana života nenarodených detí zlepšila. Žiaľ, zostalo len pri sľuboch a slovách. Za tento čas bol pritom v NR SR schválený zákon o tom, že zviera nie je vec, bola posilnená ochrana lesov a dokonca sa v NR SR rokovalo aj o potrebe zakázať poľovníkom možnosť zastreliť psa alebo mačku. Na ochranu nenarodených detí sa však zabudlo. Za pol roka nečinnosti a letargie bolo pritom podľa odhadov bezdôvodne potratených ďalších viac ako 3500 detí.

Poslanci ĽS Naše Slovensko sa preto opäť aj v tejto veci chopili iniciatívy a do NR SR predložili opäť novelu zákona o umelých potratoch. Cieľom tejto novely je sprísniť zákon o potratoch, ktorý je na Slovensku v platnosti ešte od čias hlbokého boľševizmu a ktorý patrí k najbrutálnejším nielen v celej Európe, ale aj na svete. V novele zákona navrhujeme obmedziť vykonávanie umelých potratov bez udania dôvodu a zastaviť morbídnu potratovú turistiku cudziniek na Slovensku. Naďalej však chceme ponechať ľuďom možnosť rozhodnúť sa v prípadoch, ak bola žena znásilnená, ak je vplyvom tehotenstva ohrozený jej život alebo ak je plod preukázateľne geneticky poškodený. V týchto prípadoch nechávame rozhodnutie o vykonaní potratu na svedomí rodičov, resp. matky.

Zároveň nezabúdame ani na pomoc rodinám a matkám, ktoré otehotneli. Aby už žiadna z nich nemusela ísť z finančných dôvodov na potrat, tak sme navrhli možnosť predĺženia poberania materskej až na 3 roky vo výške 90% predchádzajúceho platu matky, pričom na túto štátnu pomoc by mali nárok aj mladé dievčatá, ktoré ešte nestihli byť zamestnané.

Predložený návrh novely zákona o potratoch je dostatočne prísny na to, aby zachránil veľkú časť detí, ale zároveň dostatočne voľný na to, aby nechal ľuďom možnosť rozhodnúť sa v ťažkých životných situáciách. Dúfame, že slovenská spoločnosť a poslanci už dozreli na to, aby sa začali seriózne zaoberať aj touto témou a že predložený návrh zákona nájde v NR SR dostatočnú podporu. Je naozaj najvyšší čas, aby sa Slovensko zaradilo medzi civilizované moderné krajiny a aby boli u nás nenarodené deti chránené aspoň tak, ako sú chránení domáci zvierací miláčikovia.

MILAN UHRÍK
podpredseda
ĽS Naše Slovensko

Prosba k priaznivcom Kultúry

Nepoľavujte v ušľachtilom úsilí,
prispejte na číslo účtu Kultúry
v Slovenskej sporiteľni

IBAN

SK6909000000000170427664

Otvorený list

Vážený pán predseda Parlamentu Slovenskej republiky,

srdečne si Vás pozdravujem a píšem Vám svoj predvianočný list, v ktorom Vám chcem zablahoželať v mene mnohých chudobne žijúcich ľudí na Slovensku k štedrému vianočnému darčeku pre "slovenských nadľudí", ktorí si za svoju "úmornú prácu a prázdne miesta v poslaneckých laviciach" naozaj popri mnohých diétnych výhodách a imunite zaslúžili zvýšenie platu o 1 500 Eur mesačne. O 4-tisícom plate sa 98 % ľudí na Slovensku ani len nesníva a mnohí by sa aj báli zodpovednosti za takéto seba-ocenenie.

A čo my učitelia na vysokých školách? Čo učitelia na stredných a základných školách, zdravotné sestry, kuchárky, upratovačky, ťažko manuálne pracujúci robotníci na stavbách a v továrňach, čo chudobní dôchodcovia?

Hodíte im "omrvinku zo stola" a majú byť spokojní a tešiť sa z blahobytu tých, ktorí si dobre žijú z ich daní? A niektorí z nich za celé roky ani neprehovorili, lebo možno majú iba poslabšie maturitné vysvedčenia...

Osobne si myslím, že Slovensku by stačilo aj 50 dobrých poslancov, ktorí by boli aj charakternými osobnosťami. Kedy už konečne znížite počet poslancov NR SR? Dnes Vám nikto z ľudí neverí, že do politiky sa z Vás niekto hrnie len preto, aby sa nezištne obetoval za národ...

Život je, pán predseda parlamentu, krátky... My Vám tento blahobyt nezávidíme, veď peniaze nie sú šťastím, ale skôr nešťastím, lebo pravé šťastie spočíva v "gaudium interior". Láska k peniazom je koreňom zla.

Žasnem skôr nad tým, že ste mali odvahu "schváliť si" pred celým národom takéto zvýšenie platov a takto sa obdariť.

Nie sú pre Vás azda výkričníkom ľudia bez domova? Nemohla by som mať Vaše svedomia, lebo Ježišova tvár je aj dnes identická s ľudskými tvárami... Takéto pochopenie, ale vyžaduje dynamizmus úprimnej konverzie, videnia, pochopenia a konania. Vaše konania sú svedectvom duchovnej sterility a sú aj hanbou. Konáte, aj keď v "menšej miere" podľa v zoru mocných v Bruseli.

Pre nás "malých ľudí" je veľkou útechou Božia spravodlivosť, ktorá sa jedného dňa objaví... a naplní sa podobenstvo o boháčovi a Lazárovi, ako nezvratný status. Už Cicero, a možno ako právnik ste túto knihu čítali, vo svojej knihe "De republica" napísal: "To, čo sa deje podľa práva, to sa deje spravodlivo. Kde niet ozajstnej spravodlivosti, tam nemôže byť ani spoločnosť ľudí spojených súhlasným právom."

My obyčajní ľudia sme z Vás politikov naozaj otrávení, znechutení zo všetkých tých káuz, ktoré sa neustále vynárajú na Božie svetlo, zo všetkých Vašich hašterení a prázdnych rečí, ktoré majú ďaleko od pravdy, pokory a predovšetkým od múdrosti srdca.

Prepáčte, že som sa odvážila napísať Vám s úprimnosťou to, čo si myslím, ale cítim to ako povinnosť.

PS: List posielam aj pánu predsedovi vlády SR.

S pozdravom a úctou
prof. ThDr. Mgr.
HELENA HREHOVÁ, PhD.

Výzva prezidentským kandidátom

(Pokračovanie z 1. strany)

Kandidát bez zmyslu pre kultúru, kultúrnosť a bez ochoty na dôslednú obhajobu národnoštátnych záujmov bude pre Slovenskú republiku len „suchá ratolesť“, ktorá sa bez problémov podrobí záujmom mocných zo zahraničia a pochová posledné zbytky slovenskej suverenity. Potom, tak ako v minulosti sa slovenskí občania stanú len domácimi spotrebiteľmi cudzích tovarov a novodobými „nádenníkmi“ potulujúcimu sa za prácou v zahraničí, pretože nemohli nájsť dôstojné uplatnenie vo svojej domovine, Preto suverenita a boj za suverénne slovenské práva znamená, že sa nestaneme cudzincami vo vlastnom dome.

V rámci EÚ tu existuje nadštátna takpovediac polofeudálna štruktúra, kde z hľadiska Slovenska je panovník v zahraničí (v Bruseli, v Berlíne a možno i v Paríži), ktorému pomáha nevolená bruselská byrokratická vrchnosť a jemu sú podriadení vazali - oligarchovia napr. zo Slovenska (žijúci často v teplom zahraničí), a to s vazalskou bratislavskou mocou. Občania sa fakticky stávajú poddanými oligarchov žijúcimi i nežijúcimi na našom rodnom Slovensku. Podľa mediálnych informácii v súčasnosti v daňových rajoch sídli spolu 4881 slovenských firiem s podielom na základnom kapitále vo výške takmer 10,37 miliardy eur. Majú (občania) rešpektovať oligarchov a držať „hubu a krok“, na čo dohliada mainstreamová vládna a mediálna moc. Vzniká narastajúci deficit demokracie v rámci EÚ a na Slovensku. Reálna demokracia a reálne práva sa stávajú pseudodemokraciou a právom chrániacou predovšetkým vládnucu vrstvu. Liberálna politika EÚ pôsobiaca aj na Slovensku má svoje ideologické zázemie v globalistickej, migračnej a genderovej politike. Tiež v pseudoekologickej politike pomáhajúcej napr. rozkladať európske energetické základy s preferenciou veterných a slnečných energií, drevnej štiepky, ktorých vysoké náklady (a zisky a reálne ekologické straty) dlhodobo platia bežní občania v cenách energii. Zároveň mocným vôbec nevadí každodenné neekologické drancovanie lesov a prírody. Samotná liberálna politika obmedzuje kultúrno-historické hodnoty, rozdeľuje národné spoločnosti, potlačuje snahy o suverénne prístupy jednotlivých štátov a neustále sa snaží rozširovať práva eurobyrokratov voči národným štátom. Občania už nie sú zdrojom moci vládnych štruktúr. Nahradil ich mainstreamové centrá nevolenej moci. Nejaký Kočner údajne „ovplyvňoval“ prokuratúru a iné vážne veci. A súd (dokonca ten najvyšší) údajne „nestihol“ sa zaoberať rozhodnutím Hl. mesta Bratislavy o plošnom zrušení herných automatov podľa referenda občanov. A nejaký Fico sa ide údajne „schovať“ na Ústavný súd.

Takto sa neudrží úcta k právu a spravodlivosti. Čo na to občania. Čo si o tom majú reálne myslieť. Kto tu vládne a rozhoduje. Nie je tu v praxi nová vedúca sila v štáte a spoločnosti. Ako sa reálne volá. Nie je to oligarchia a mafie. Vládna moc to v NR SR len toleruje a stáva sa jej vedomým spoluvinníkom. Čo si o tom majú myslieť občania so zdravým rozumom. Asi nič dobré. Prezidentskí kandidáti by sa mali k tomu verejne vyjadriť. Ak nie, tak sú pre Slovensko asi zbytoční. A čo kandidáti na ústavných sudcov. Rozhodujú o ich úspechu na ÚS SR politické nominácie. Vzniká v dnešných dňoch doslova „ústavný betón“ proti budúcej ústavnej spravodlivosti a ochrane suverenity. Prešiel by čestný kandidát na ústavného sudcu s odhodlanosťou brániť Slovenskú republiku pred stratou jej suverenity. Asi ťažko. Aké by bolo v tomto smere rozhodnutie nového ústavného sudcu, ktorý vo svojej predchádzajúcej politickej kariére stále hovoril o účasti SR v „jadre EÚ“, teda vo federalizovanej EÚ. Nebola by to zjavná predpojatosť pri budúcom rozhodovaní ÚS SR o zachovaní slovenskej suverenity. So všetkými negatívnymi dopadmi pre život občanov, chod spoločnosti a fungovanie národného štátu, pokiaľ by z neho ešte niečo zostalo. Koľko skutočných ochráncov slovenskej suverenity bude v novom ÚS. Možno mať obavu, že ich bude málo. Vzniká v priamom prenose karikatúra údajného právneho štátu na Slovensku. To všetko by malo odznieť v predprezidentskej diskusii. Alebo to tam nebude...Uvidíme.

Vládni predstavitelia opakovane vyhlasujú, že chcú aby Slovenská republika bola v integračnom jadre. To znamená ďalší výpredaj slovenskej suverenity. Dodajme, že účasť Slovenska v jadre EÚ znamená zároveň účasť Slovenska na budúcej federácii časti štátov EÚ (alebo aspoň Eurozóny). Federácia EÚ bude upevňovať všestranný multikulturalizmus, kde migrantov budú bez problémov posielať do svojich východných častí, ale dividendy si budú stále posielať z východu na západ. Akýsi polokoloniálno praktický multikulturalizmus pod bruselskou taktovkou. Mnohí z vládnych predstaviteľov otvorene alebo skryte podporujú kultúrny relativizmus, čo znamená, že sa negatívne stavajú ku tisícročným kresťansko-kultúrnym hodnotám a na ich roveň (už možno nad tieto hodnoty) stavajú také „hodnoty“ spojené s multikulturalizmom (s LGBTI, hernou, imigrantskou a globalizačno-spotrebiteľskou kultúrou). Niektorí nielen prezidentskí kandidáti takýto globalizačný prístup otvorene alebo poloskryte zdieľajú a propagujú.

O otázkach zachovania slovenskej suverenity môžu rozhodnúť výhradne a len samotní slovenskí občania a dôveryhodné politické strany a dôveryhodní politici, ktorých, žiaľ, nenachádzame ani v dnešnej koalícii ani v opozícii ako celku. Musíme žiadať do budúcnosti nielen nové dôveryhodné politické subjekty a dôveryhodné osoby - pracujúce len pre slovenský národ a jeho štát.

EÚ a jej mocenské elity aktuálne presadzujú dve podstatné veci, a to požiadavku na priznanie vlastnej suverenity EÚ a požiadavku, aby jednohlasné rozhodovanie členov EÚ nahradila kvalifikovaná väčšina v najdôležitejších rozhodovacích oblastiach a to, najmä v zahraničnej politike a vo finančnoekonomických oblastiach. Takto by Slovenská republika bola len štatistom, kde hlas Slovenska by nemal reálny význam. Je to tichá cesta k federácii v rámci EÚ. Samotný vznik suverenity EÚ je možný len na úkor suverenít národných štátov, Delená suverenita ako EÚ suverenita a suverenity národných štátov EÚ je jasný znak federácie EÚ.

Elity európskeho establišmentu, aj tie na Slovensku, spravidla stratili všeobecnú dôveru občanov. Dlhodobo vzniká všeobecný občiansky pocit o značnej nemohúcnosti doterajších elít, doterajších politických strán a politikov. Nie je tajomstvom, že si cezhraničné subjekty kupujú spolu s domácimi oligarchickými štruktúrami, politickú moc prostredníctvom spravidla tichého financovania politických strán a ich volebných kampani. Mediálne masírovanie verejnosti a dnes politický všemocný tretí sektor a rôzne postupy subjektov tzv. otvorenej spoločnosti popierajú európske korene, kresťanské princípy a snažia sa o postupné zničenie národných štátov v EÚ. Dodajme, že tu máme oficiálne verejnoprávnu TV existujúcu z dani nás všetkých. Oproti okolitým krajinám je verejnoprávna RTVS v dlhodobom úpadku s charakteristickou programovou impotenciou znamenajúcou absenciu kvality (dokonca i kvantity) televíznych filmov, pôvodných historických dokumentov a s každodennou nenáročne - jednostrannou publicistikou v slniečkárskom štýle. Vôbec nepestuje ušľachtilé vlastenectvo. Je to zámer alebo neschopnosť. Alebo oboje. Na to si nech každý odpovie sám.

Dnešné vládnuce európske politické elity skryte alebo otvorene popierajú kresťanské a civilizačné európske základy. Často sa to deje prostredníctvom cenzorského vynucovania nielen politickej korektnosti. Ďalším európskym problémom je preferencia byrokracie v EÚ.

Sľuby politikov zo Slovenska sa roky neplnia. Napríklad niekoľkodesaťročné a mnohokrát sľubované diaľničné prepojenie východu so západom Slovenska je stále v nedohľadne. Je to národná tragédia politickej a manažérskej neschopnosti, brzdiaca regionálny rozvoj a je strašným prejavom „veľkohubých“, ale reálne neschopných politikov, neriešiacich problémy verejnosti, ale radšej riešiaci, a to prioritne svoje majetkovo – osobné veci. Nedôveryhodných a nezodpovedných politikov máme na Slovensku viac ako dosť, ale je na nás, aby sme hľadali a nachádzali vlasteneckých a zodpovedných slovenských politikov, možno časom i štátnikov, ktorých do budúcna potrebujeme ako soľ.

Ale buďme konkrétnejší. Má kandidát na prezidenta aspoň kresťansko-sociálno-kultúrne cítenie.Nachádzame u kandidáta pozitívnu a reálnu víziu Slovenska, má kandidát vlastnú predstavu o spôsobe zastávania prezidentského úradu a je prezidentský kandidát odborne a ľudsky zdatný a má na funkciu spoločensko – kultúrno - morálne predpoklady. Chce byť kandidát na prezidenta len politikom, alebo štátnikom, ktorý by plnil svoju verejnú službu ako poslanie v prospech národa a štátu a nielen ako povolanie len v prospech mocných pôsobiacich z domáceho a zahraničného pozadia. Nenadradí kandidát svoje osobné, rodinné, majetkové a iné záujmy nad záujmy Slovenskej republiky.

Národní voliči pri výbere svojich kandidátov na prezidenta SR musia im položiť ďalšie vážne otázky, vyžadujúce od prezidentského kandidáta jednoduché a jasné odpovede.

Otázky na kandidátov na prezidenta Slovenskej republiky môžu napríklad znieť nasledovne:

Ste, alebo nie ste za federalizáciu EÚ, za účasť Slovenskej republiky v tzv. „jadre“ EÚ, za spoločný rozpočet Eurozóny a za spoločného ministra financií Eurozóny. Ste, alebo nie ste vo všetkých prípadoch rozhodovania EÚ za zachovania jednomyseľnosti štátov – členov EÚ. Ste, alebo nie ste za prijatie Deklarácie NR SR o neprípustnosti oslabovania suverenity Slovenskej republiky. Ste,alebo nie ste za prisťahovalecké kvóty, nadpráva menšín, vrátane LGBTI. Ste, alebo nie ste, aby prezident nebol zástupcom zahraničných záujmov, spojeným zo záujmami domácej oligarchie, prípadne spojeným s rôznymi mafiami. Ste, alebo nie ste, aby volebný systém pri voľbách poslancov do NR SR sa zmenil na väčšinový, kde každý poslanec NR SR bude reprezentovať nielen záujmy politickej strany, ale hlavne jeden konkrétny volebných obvod a musel by získať dôveru tam žijúcich občanov. Ste, alebo nie ste, aby NR SR urýchlene prijala novú komplexnú legislatívu na účinnú podporu rodín a mladej generácie Slovenska. Ste, alebo nie ste za to, aby vláda urýchlene prijala mimoriadne opatrenia na efektívny boj s korupciou a klientelizmom a NR SR neodkladne prijala novú komplexnú legislatívu na účinné potieranie korupcie a klientelizmu vo verejnom živote, vrátane vytvorenia celoslovenského Štátneho tribunálu na boj s korupciou a klientelizmom. Ste, alebo nie ste, aby vláda urýchlene prijala komplex efektívnych opatrení a NR SR dôsledne prijala legislatívu na účinné zabezpečenie potravinovej bezpečnosti Slovenska. Ste, alebo nie ste za okamžitý zákaz drancovania lesov, poškodzovania prírody a proti doterajšiemu ľahostajnému postoju verejnej správy k zachovaniu nenahraditeľného kultúrneho dedičstva. Ste, alebo nie ste, aby vláda okamžite prijala mimoriadne opatrenia (vrátane neodkladných návrhov na legislatívne zmeny a stanovenia mimoriadneho režimu) na urýchlenie dostavby slovenských diaľnic (prepojenie východu so západom a severu s juhom), osobitne diaľnice Turany - Ružomberok a Žilina - Čadca - poľsko-česká hranica. Ste, alebo nie ste za to, aby RTVS bola skutočnou Slovenskou televíziou nielen svojím obnoveným staronovým názvom (STV), ale hlavne pronárodným - vlasteneckým obsahom. Ste, alebo nie ste za plošný zákaz hazardu, osobitne hazardných automatov. Ste, alebo nie ste za zrušenie protiruských sankcií, za mierové európske spolunažívanie rovnoprávnych národných štátov a proti prípadnému rozmiestneniu rakiet stredného doletu v Európe.

A možno posledná otázka prezidentskému kandidátovi, čo vážne súvisí s jeho základnou politickou morálnou integritou. Ste, alebo nie ste proti zachovaniu doterajšej vedú-cej úlohy oligarchie v štáte a spo-ločnosti. A čo hovoríte na možný stret záujmov štátu a oligarchie u nie-ktorých prezidentských kandidátov, nehovoriac o možných prepojeniach niektorých prezidentských kandidátov na záujmové skupiny a rôznorodé mafie.

Je na národných voličoch, aby kládli prezidentským kandidátom obdobné otázky (prípadne pridali ďalšie) a podľa miery dôveryhodnosti ich odpovedí odovzdali v prezidentských voľbách svoj hlas. Kľúčom k obnoveniu dôvery verejnosti k štátnym orgánom ako celku je obnovenie dôvery k novozvolenému prezidentovi, ktorý nebude brániť svoje záujmy, záujmy oligarchie a podobných štruktúr, ale bude dôsledným a dôveryhodným hlasom a obhajcom slovenských verejných a štátnych záujmov. Prezidentský úrad musí byť skutočnou verejnou službou. Kde Slovensko a jeho občan bude vždy na prvom mieste.

Na zváženie dnešným prezidentským kandidátom uveďme, že sa musia nad sebou zamyslieť, čo urobia nielen na začiatku svojej kariéry, v jej priebehu, ale aj po skončení svojho funkčného obdobia. Po amerických, francúzskych a iných zahraničných prezidentov – hlavách štátu zostávajú knižnice, dokumentačné centrá, múzea, zachránené kultúrne pamiatky a podobne. Napríklad na temer každého francúzskeho prezidenta sa viaže nejaká excelentná verejná budova s výnimočnou architektúrou, ktorá do budúcnosti bude vždy odkazovať na tohto prezidenta a jeho dobu. Čo zostane po slovenských prezidentoch. Žiaľ, ani výraznejší myšlienkový odkaz pre verejnosť u nich doteraz nenachádzame. Aspoň zatiaľ.

Doterajší slovenskí prezidenti sa nestali verejne uznávaným spoločenským vzorom. Nemali ani snahu vymaniť sa zo spoločenskej priemernosti, i keď to malo byť súčasťou prezidentského popisu práce. Čo na to povedia v prezidentskej kampani dnešní kandidáti. To je otázka. Je to súčasť ich profilu, čo musia dôsledne posúdiť národní voliči. Pre každého seriózneho prezidentského kandidáta musí za všetkých okolností platiť, že najvyšším slovenským národným záujmom je suverenita Slovenskej republiky.

Národní voliči majú možnosť ovplyvniť výber prezidentských kandidátov a vybrať si toho najdôveryhodnejšieho. Je to len na ich rozhodnutí. Za prípadnú chybu národných voličov vo voľbách môže doplatiť slovenský národ. Preto národní voliči majú vo svojich rukách veľkú zodpovednosť.

BRUNO ČANÁDY

Nemožno slúžiť dvom pánom…

K súčasnej ofenzíve za zrušenie povinného celibátu

V posledných týždňoch sa predmetom veľkého záujmu médií stal kňazský celibát. Záujem vyvolala knižná publikácia Tragédia celibátu – mŕtva manželka. Kniha, ktorá pozostáva z 12 kapitol, je spoločným výplodom dvoch autorov: Peter Lucián Baláž a Michal Lajcha. Peter Lucián, kňaz pôsobiaci v Ordinariáte Ozbrojených síl a Ozbrojených zborov Slovenskej republiky, v Zbore väzenskej a justičnej stráže, je autorom prvých 11 kapitol. Michal Lajcha, suspendovaný kňaz z farnosti Kľak, Ostrý Grúň a Hrabičov, v okrese Žarnovica, napísal iba poslednú kapitolu, v médiách sa však predstavuje ako hlavný - a niekedy by sa mohlo zdať, jediný - autor.

Kniha si vytýčila za svoj cieľ "analyzovať korene znevažovania manželstva v histórii Rímskokatolíckej cirkvi a pomenovať zásadné negatívne faktory, ktoré prispeli k dnešnému stavu absolutizácie celibátu." Na obale knihy autori neskromne informujú čitateľa, že mu predkladajú „hlboký historicko-kritický teologický výskum" problému celibát.

Pretože ide o horúcu a aktuálnu tému, kniha vyvolala neobyčajne veľký ohlas nielen medzi katolíckou pospolitosťou, ale aj medzi nekatolíkmi, nielen doma, ale aj za hranicami, hlavne v Českej republike.

Problém celibátu je taký starý ako kresťanstvo. Cirkev s ním zápasí od apoštolských čias a robí jej starosti dodnes. Len pred pár dňami (16. okt. 2016) priniesla agentúra Religion-News Service správu, že v africkej Keni pôsobí Obnovená univerzálna katolícka Cirkev (Renewed Universal Catholic Church), a jej „biskup" Peter Njogu v júli 2018 vysvätil troch ďalších novokňazov. Ide o schizmatickú cirkev, ktorú v roku 2012 založil ženatý exkomunikovaný kňaz Njogu. Cirkev má zatiaľ "vyše 20 kňazov", ktorí odmietajú celibát, väčšina z nich má manželky, ale kňazstva sa nezriekli. Tvrdia, že "manželstvo im nijako neprekáža vo výkone povinností ako kňaz, manžel a otec." Predseda keňskej biskupskej konferencie Philip Anyolo vidí však veci inak. Hnutie za celibát pokladá za pomýlenú akciu niekoľkých nespokojencov a zdôrazňuje: „Kňazi boli povolaní k výkonu špeciálnej misie a nemôžu slúžiť dvom pánom." (Priests have been called for a special mission and they cannot serve two masters,).

A tento princíp platí aj v prípade našich dvoch "disidentov". Po niekoľkých rokoch pastorácie si začínajú uvedomovať, že povolanie, ktoré si vybrali, im celkom nevyhovuje. Prekáža im hlavne povinný celibát. Je smutné, že k tomuto poznaniu prichádzajú trochu oneskorene. V priebehu svojej kňazskej formácie mali možnosť dôkladne sa oboznámiť s históriou, s dôvodmi a významom celibátu v živote rímskokatolíckeho kňaza. Už v prvom ročníku na hodinách cirkevných dejín počúvali prednášky, ako to bolo v dobe apoštolov a v prvotnej cirkvi. Dozvedeli sa (ak to už nevedeli), že Peter a možno aj ďalší apoštoli boli ženatí, ale keď prijali Ježišovu výzvu, aby ho nasledovali, zanechali nielen lovenie rýb, ale aj svoje manželky, rodinu, dom…

Ako mnohí kritici celibátu, aj naši autori sa hlasite odvolávajú na Petra, o ktorom je známe, že bol ženatý (hoci nie je o ňom známe, že bol niekedy niekde odsudzoval celibát). Prehliadajú však, že vedľa Petra stojí jeho súčasník a spoločník Pavol, ktorý vo svojom prvom liste Korinťanom vrelo odporúča celibát. Už tento prípad ukazuje, že v tejto veci nebol jednotný názor; celkove však prevládala mienka a prax, že celibát je pre kňazskú službu žiaducejší než manželstvo.

Na prednáškach patristiky sa našim študentom teológie prednáša aj o tom, ako sa k celibátu vyjadrovali cirkevní otcovia a učitelia Cirkvi ako Augustín, Ambróz, alebo Hieronym (keď už aj vynecháme názory Origena alebo Tertuliána). Hieronym veľmi presvedčivo argumentuje, prečo osoby povolané k službe Bohu, majú žiť "in carne, praeter carnem" (v tele, ale mimo tela). V tomto čase, na prelome 3./4. storočia, sa už objavuje aj oficiálne písomné vyjadrenie ohľadom celibátu: napríklad, koncil v Elvire (neďaleko Granady, v Španielsku) v roku 304-305, ktorý v kánone 33 výslovne prikazuje celibát pre všetkých príslušníkov kléru.

V nasledujúcich storočiach sa toto nariadenie neuvádzalo do praxe všade rovnako. V niektorých oblastiach bolo aj naďalej dovolené vysviacať aj ženatých mužov, ale za podmienky, že budú zachovávať celibát. Až v 11. storočí, v roku 1075, veľký reformný pápež Gregor VII. vydal nariadenia, v ktorých vyzýva biskupov, aby zakročili proti ženatým kňazom a dovoľuje veriacim odmietnuť poslušnosť voči biskupom, ktorí trpia v svojej diecéze ženatých kňazov. Je síce pravda, že aj potom početní kňazi, ba aj biskupi a pápeži sa previnili proti príkazu celibátu. To však nie je vina celibátu, ale žalostná realita hriechu a ľudskej slabosti.

Celibát bol opäť nariadený pre príslušníkov kňazského stavu na Prvom Lateránskom koncile v roku 1123, opätovne sa vyžaduje v uzneseniach Druhého Lateránskeho koncilu v roku 1139 a opätovne bol potvrdený na Tridentskom koncile (1545-1564). V tejto podobe pretrváva až dodnes. V poslednej dobe sa s otázkou celibátu zaoberajú dva dôležité pápežské dokumenty: encyklika Pavla VI. Sacerdotalis celibatus (z roku 1967) a apoštolská exhortácia Jána Pavla II., Pastores dabo vobis (z roku 1992). Je pozoruhodné, že v oboch prípadoch sú autormi kanonizovaní svätci, ktorí mali vždy na srdci len dobro Cirkvi. V oboch prípadoch sa potvrdzuje povinný celibát ako lepšia a duchovne užitočnejšia alternatíva, než by bol dobrovoľný celibát.

Katechizmus Katolíckej cirkvi takto formuluje súčasné stanovisko Cirkvi: „Všetci vysvätení služobníci latinskej Cirkvi, okrem trvalých diakonov, sa normálne vyberajú spomedzi veriacich mužov, ktorí sú slobodní a chcú zachovávať celibát „pre nebeské kráľovstvo"(Mt 19, 12). Sú povolaní, aby sa s nerozdeleným srdcom zasvätili Pánovi a jeho veciam, a teda sa celí oddávajú Bohu a ľuďom. Celibát je znakom tohto nového života. Na službu tomuto životu je služobník Cirkvi vysvätený. Keď je celibát prijatý s radostným srdcom, pôsobivo ohlasuje Božie kráľovstvo" (KKC: 1579)

Taký je teda postoj Cirkvi v otázke celibátu. Opakujem: autori publikácia boli počas svojej kňazskej formácie dôsledne oboznámení s históriu, teológiou i kanonickými predpismi ohľadne celibátu. Prijatím sviatosti kňazstva s plným vedomím zodpovednosti svojho povolania sa slávnostne zaviazali poslušne konať pastoračné povinnosti v tomto duchu. Nie je to vždy ľahké, ani príjemné, ale s Božou pomocou je to vždy zvládnuteľné.

Nikoho netreba presviedčať o tom, že aj vkňazskej službe je človek vystavený pokušeniam, zmietaný pochybnosťami a trápený nepokojnými myšlienkami zmeniť situáciu podľa vlastných predstáv. Ale ako hovorí slovenské porekadlo, "čert nikdy nespí" a nikto nie je imúnny pred jeho nástrahami. Ani kňazi nie. Povedané slovami Spasiteľa: "Šimon, Šimon, hľa, Satan si vás vyžiadal, aby vás preosial ako pšenicu. Ale ja som prosil za teba, aby neochabla tvoja viera." (Luk 22, 31-32). Ako vieme, pri tom preosievaní, Šimon-Peter obstál, Judáš Iškariotský prepadol.

Dvojica Lajcha-Baláž nie sú prví ani jediní slovenskí advokáti dobrovoľného celibátu. Podobné hnutie sa vynorilo u nás v búrlivých poprevratových rokoch 1919-1920. V popredí stál legendárny kňaz-politik, poslanec Ľudovej strany Dr. Ferdiš Juriga. Pravidlá celibátu sa mu nepodarilo zmeniť, ale jeho kňazská kariéra skončila predčasne roku 1930. (Zomrel v Karlovej Vsi roku 1950). A zdá sa, že čohosi podobného sme svedkami aj dnes. Ako informuje denník Plus jeden deň (z 22. okt. 2018): "Michal Lajcha, kňaz z Kľaku, priznal teraz pravdu o svojom odpore proti Cirkvi. Lajcha napísal knihu proti celibátu. Keď ho suspendovali, všetci to považovali za cirkevný trest. Lenže odvolaný kňaz pre PLUS 7 DNÍ teraz priznal, že chcel odísť z Cirkvi a mať rodinu. Všetko to vraj plánoval - a spropagoval tak knihu, ktorá mu finančne pomôže."

Hodno vari zaznamenať, že akcia dvojice Baláž-Lajcha sa stretla s podporou bývalého trnavského arcibiskupa Róberta Bezáka. V rozhovore pre hnonline sa vyjadril, že zrušenie celibátu by bolo určite dobré gesto vypovedajúce o tom, že Cirkev sa snaží aj v tomto smere byť súčasná s dnešným svetom. Zároveň v tom vidí aj iné pozitíva, ktoré by to mohlo priniesť. „Teraz aj v rímskej cirkvi je to tak, že muž nemôže byť ženatý, ale tak je kňazov, ktorí by chceli takýmto životom žiť, menej a menej… Samozrejme, budú takí, ktorí s tým nebudú nikdy súhlasiť, a budú takí, ktorí budú tvrdiť, že by sa to malo uvoľniť. Máme predsa gréckokatolícku cirkev na východnom Slovensku a muži kňazi sú ženatí a normálne fungujú. Nevidím tam nejaký veľký problém."

Nuž, pokiaľ ide o gréckokatolíkov, to je pravda. A tu by sa mohlo spomenúť, že nielen gréckokatolícki, ale aj mnohí bývalí anglikánski kňazi, ktorí konvertovali ku katolicizmu, keď Anglikánska cirkev sa rozhodla vysviacať ženy, pôsobia ako kňazi Katolíckej cirkvi bez toho, že by boli nútení prijať celibát. To vyplýva z podstaty cirkevných predpisov o celibáte.

Celibát v Katolíckej cirkvi nie je totiž absolútnym a nemeniteľným príkazom. Bol zavedený a nariadený po dlhých skúsenostiach a je výsledkom mnohých teologických debát, úvah, argumentov a iste aj modlitieb. Je to cirkevné nariadenie, ktoré – ak budú k tomu vážne a presvedčivé dôvody – môže Cirkev zrušiť alebo zmeniť, tak ako zrušila príkaz zdržiavať sa mäsitého pokrmu každý piatok, alebo ako zmenila eucharistický post. Ale kým sa tak nestane, celibát zaväzuje.

Podľa názorov mnohých vynikajúcich a zbožných arcipastierov celibát predstavuje krásnu a obdivuhodnú črtu kňazského povolania. Pred pár mesiacmi, v máji 2018, kardinál Róbert Sarah v kázni adresuje kňazom vo francúzskom pútnickom meste Chartres takúto výzvu: "Drahí bratia kňazi, zachovajte si navždy túto istotu: Kňazský celibát hlása svetu toto: byť s Kristom na kríži. Projekty, aké niekoľkí jednotlivci presadzujú, aby sa celibát oddelil od kňazstva a aby sa kňazské svätenie udeľovalo aj ženatým mužom ("viri probati") – ako hovoria "z dôvodu pastoračnej potreby" – by mohlo mať v skutočnosti vážne dôsledky a definitívne by znamenalo prerušenie apoštolskej tradície. V takom prípade by sme vytvárali kňazstvo podľa ľudského rozmeru. Také kňazstvo by však nebolo pokračovaním Kristovho kňazstva, poslušného, chudobného a čistého. V skutočnosti totiž kňaz nie je len"alter Christus" (druhý Kristus), ale on je "ipse Christus", je samotným Kristom! Toto bolo a je vždy dôvodom, že aj kňaz, ako nasledovník Krista, sa vždy stával znamením, ktorému protirečia."

V súčasnej dobe Cirkev musí čeliť dvojnásobnej kríze kňazských povolaní: 1. vonkajšej kríze spôsobenej v dôsledku poklesu v počte kňazov. Podľa posledných údajov vatikánskej misijnej agentúry Fides, v priebehu roka 1967 počet katolíkov vzrástol o 14,3 milióna duší, ale v tom istom čase počet kňazov poklesol o 687; 2. vnútornej kríze v radoch kňazstva, kde sa prejavili nežiaduce prípady pedofilie, efebofílie a iných morálnych pokleskov. V tejto súvislosti sa vyslovujú názory, že jednou z príčin tohto krízového stavu je povinný celibát a zákaz svätenie ženatých mužov.

Pod vplyvom takýchto myšlienok a pod tlakom sekulárnych médií, sa otázke celibátu dostáva mnoho pozornosti aj v cirkevných kruhoch. Pápež František zvolal synodu juhoamerických biskupov, ktorá sa bude konať tento rok a na ktorej sa

Kresba: Andrej Mišanek

bude diskutovať aj o možnosti kňazskej vysviacky "osvedčených" ženatých mužov bezúhonného života, tzv. viri probati. V Taliansku existuje organizácia bývalých kňazov menom Vocatio a jej predseda Rosario Mocciaro (ktorý sa civilne zosobášil roku 1977) tvrdí, že spomedzi 5 000 bývalých a dnes už väčšinou ženatých kňazov, jedna tretina by sa vrátila do kňazskej služby, keby Cirkev zrušila povinný celibát. Hovorí, že pápež František a "viacerí sympatizujúci talianski biskupi" vniesli novú atmosféru porozumenia pre riešenie tohto pálčivého problému.

Vo všeobecnosti však prevláda myšlienka, že súčasný problém s celibátom je predovšetkým otázkou viery. Od polovice 20.storočia, keď vypukla tzv. sexuálna revolúcia, ľudstvo akoby bolo posadnuté sexom. A tu sa názory na sex začali výrazne polarizovať. Cirkev sa pozerala na veci "sub specie aeternitatis" (pod zorným uhlom večnosti) sekulárna spoločnosť "sub specie vanitatis" pod zorným uhlom súčasnosti. Cirkev povedala – napríklad v encyklike Humanae vitae – že ľudskej dôstojnosti zodpovedá dôstojný, v Sv. Písme a v tradícii zakotvený prístup, sekulárna pospolitosť odpovedala, že jej vyhovuje celkom iný prístup.

Bohužiaľ aj mnohým príslušníkom kňazského stavu lepšie vyhovovala tá ľahšia a pohodlnejšia cesta. Vynorilo sa hlasité dožadovanie zrušenia celibátu. Takto si vykladali aggiornamento (otvorenie sa svetu) a pomýlenými svetskými argumentmi zaháňali prípadné výčitky svedomia. Dôraz sa kládol na pluralitnú spoločnosť a na toleranciu, kde blud má rovnakú hodnotu a váhu, ako zjavená pravda. Takto sa otvorili dvere škodlivým svetským názorom, pripravila sa pôda pre diktatúru relativizmu.

So žiaľom treba priznať, že od polovice 20.storočia dochádza k radikálnemu rozchodu Cirkvi s modernou západnou kultúrou: Cirkev sa uberá cestou dôstojnou človeka stvoreného na obraz Boží, moderná kultúra hľadá svoj cieľ a uspokojenie v zásade Carpe diem (Uži dňa!). A výsledky? Môže niekto tvrdiť, že sexuálna revolúcia povzniesla ľudskú spoločnosť, že priniesla uspokojenie a opravdivú radosť zo života? Hádam nikdy v minulosti nebolo toľko mentálne a psychicky narušených osôb ako dnes, a od kedy sa vedú štatistiky nikdy nebolo toľko samovrážd, ako v súčasnosti. A štatistiky odhaľujú aj to, že väčšinu samovrahov tvoria osoby, ktoré opustili Cirkev a hľadali alternatívnu náhradu inde. A čo povedať o tragickom rozklade rodinného života?

Záverom len toľko, že po zmenách a reformách, po „otvorení sa modernému svetu" najviac a najhlasnejšie volajú takí jednotlivci, ktorí chcú byť pokladaní za katolíkov, ale nechcú žiť podľa zásad katolíckej viery. Jedným nevyhovuje celibát, iným zákaz antikoncepcie, nerozlučnosť sviatostného manželstva a tak ďalej. Avšak byť katolíkom znamená prispôsobiť svoj život učeniu Cirkvi, a nie snažiť sa zmeniť učenie Cirkvi tak, aby vyhovovalo nášmu osobnému vkusu a záľubám.

FRANTIŠEK VNUK

Po dvadsiatich piatich rokoch

Pred dvadsiatimi piatimi rokmi, 8. februára 1994, Európsky parlament odhlasoval rezolúciu, ktorá vyzývala európske štáty, aby podporili a právne chránili homosexualitu.

Počas Anjel Pána 20. februára 1994 pápež Ján Pavol II. sa obrátil na svetovú verejnú mienku a tvrdil, „že právne schválenie homosexuality je neprípustné (...) Európsky parlament touto rezolúciou žiada uzákonenie morálneho neporiadku. Parlament nevhodne priznal inštitucionálne uznanie zvrátenému správaniu, ktoré nie je v zhode s Božím plánom."

V máji toho istého roku kultúrne centrum Lepanto rozšírilo v Štrasburgu medzi poslancami Európskeho parlamentu manifest s názvom „Európa je v Štrasburgu reprezentovaná, alebo zradená?" V ňom sa Lepanto obrátilo s rozhodným protestom proti podpore kresťanským Západom odsúdenej neresti a žiadalo všetkých európskych biskupov, aby „spojili svoje hlasy s Najvyšším Pastierom a verejne rozšírili vo svojich diecézach morálne odsúdenie viny, ktorou sa poškvrnil Európsky parlament a tak upozornili im zverených veriacich na narastajúce útoky protikresťanských síl vo svete".

Dnes jeden európsky štát za druhým, vrátane tých s najstaršou katolíckou tradíciou, vyzdvihli sodomiu ako právne dobro a v rôznych formách uznali tzv. „homosexuálne manželstvo" a zaviedli trestný čin „homofóbie". Pastieri Cirkvi, čo by mali klásť rozhodný a neúprosný odpor voči „homosexualizácii spoločnosti", ktorú podporujú politické kruhy a mediálne finančné oligarchie, ju tak v skutočnosti svojím mlčaním podporili. Dokonca aj medzi špičkami cirkevnej hierarchie sa rozšírila metastáza homosexuálnej praxe, a kultúra nazývaná „gay-friendly" ospravedlňuje homosexuálnu neresť, a tak k nej povzbudzuje.

Mons. Athanasius Schneider, pomocný biskup v Astane, vo svojom posolstve z 28. júla 2018 vyhlásil, že „sme svedkami neuveriteľného scenára, v ktorom niektorí kňazi a dokonca biskupi i kardináli bez hanby pália zrnká kadidla modle homosexuálnej ideológie, teda gender-, za potlesku mocných tohto sveta, t. j. politikov, sociálnych médií a vplyvných medzinárodných organizácií".

Arcibiskup Carlo Maria Viganó vo svojom historickom svedectve z 22. augusta 2018 označil mená a presné okolnosti jestvovania „homosexuálneho prúdu podporujúceho rozvrat katolíckej náuky v oblasti homosexuality" ako aj prítomnosť „homosexuálnych sietí rozšírených v mnohých diecézach, seminároch a rehoľných rádoch atď.", ktoré „konajú pod rúškom tajomstva a lží s mocou chápadiel chobotnice a ničia nevinné obete, kňazské povolania a hrdúsia celú Cirkev".

Tieto odvážne hlasy zostávali až dodnes izolované. Klíma ľahostajnosti a omerty, ktorá panuje v Cirkvi, má hlboké morálne a vieroučné korene, ktoré siahajú do čias 2. vatikánskeho koncilu, keď kruhy cirkevnej hierarchie akceptovali proces sekularizácie ako nezvratného fenoménu. Keď sa Cirkev podriadi sekularizmu, Kristovo kráľovstvo sa zosvetští, a zredukuje na mocenskú štruktúru. Bojovný duch namiesto toho, aby obracal svet k zákonom evanjelia, kriví evanjelium podľa požiadaviek sveta.

Radšej by sme počuli zapálené slová sv. Petra Damianiho alebo sv. Bernarda Sienskeho, než frázy pápeža Františka: „Ak osoba je gay a hľadá Pána a má dobrú vôľu, kto som ja, aby som ju súdil?". Ak význam tejto frázy bol médiami prekrútený, bolo potrebné proti tejto mediálnej manipulácii bojovať jasnými a slávnostnými dokumentami a sodomiu odsúdiť, ako to urobil sv. pápež Pius V. v konštitúcii Cum Primum z 1. apríla 1566 a Horrendum ilud scelus z 30. augusta 1568. Naopak postsynodálna exhortácia Amoris laetitia pápeža Františka z 8. apríla 2016 nielen o tomto najťažšom morálnom zlého systému mlčí, ale prikázania prirodzeného poriadku relativizuje a tak otvára cestu konkubinátu a cudzoložstvu.

Z toho dôvodu sa na Vás, pán biskup, monsignor Schneider, obraciame s touto výzvou.

SLÚŽIŤ CIRKVI

Oslovenie monsignore evokuje dôstojnosť, nie moc, nie je to funkcia byrokratická. Všetkým biskupom, nástupcom apoštolov, je priznaný titul monsignor, ale môžu ho dostať aj obyčajní kňazi. Slovo dôstojnosť, hoci mu 2. Vatikánsky koncil venoval vyhlásenie (Dignitatis Humanae), zdá sa, že dnes stratilo svoj význam.

Dôstojnosť znamená uvedomenie si úlohy a poslania zvereného Bohom. Z úcty k vlastnej dôstojnosti pramení pocit dôstojnosti. Aj Vaša dôstojnosť, monsignor Schneider, vyplýva z pocty, že slúžite Cirkvi a nehľadáte pritom svoje vlastné záujmy, ani súhlas mocných. Dôstojnosť monsignora ste prijali od Cirkvi, nie od ľudí Cirkvi, a Cirkvi musíte skladať účty. Cirkev je spoločenstvo božské, založené Ježišom Kristom, vždy dokonalé a víťazné, v čase i vo večnosti. Ľudia Cirkvi môžu Cirkvi slúžiť, alebo ju zradiť. Slúžiť Cirkvi znamená dávať prednosť záujmom Cirkvi, ktoré sú záujmami Ježiša Krista, pred záujmami osobnými. Zradiť cirkev znamená dať prednosť záujmom svojej rodiny, svojho rehoľného inštitútu, svojej cirkevnej autorite chápanej ako súkromnej osoby, pred pravdou Cirkvi, pred pravdou Ježiša Krista, jedinej Cesty, Pravdy a Života (Jn 14,6).

Krivdili by sme Vašej inteligencii, monsignor Schneider, keby sme nepredpokladali, že isto si uvedomujete krízu, ktorá je v Cirkvi. Niektorí vynikajúci kardináli pri rozličných príležitostiach dali najavo svoje rozpaky a znepokojenie z toho, čo sa v Cirkvi deje. Rovnaké je aj rozhorčenie, ktoré prejavuje jednoduchý obyčajný veriaci človek, hlboko dezorientovaný novými náboženskými a morálnymi paradigmami. Tvárou v tvár tomuto rozhorčeniu, koľkokrát ste v súkromí len roztiahli ruky, aby ste upokojili svojho partnera slovami ako „Nemôžeme robiť nič iné, len mlčať a modliť sa. Pápež nie je nesmrteľný. Myslime na budúce konkláve".

Robme všetko, len nehovorme a nekonajme". Mlčanie ako najvyššie pravidlo správania sa. Neleží ako balvan na tomto správaní sa ľudská servilnosť a egoizmus toho, kto hľadá predovšetkým pokojný život, oportunizmus, a schopnosť prispôsobiť sa každej situácii? Ak by sme s tým súhlasili, znamenalo by to, že súdime úmysly? Ale súdiť úmysly nemôžu ľudia, ale len Boh – v deň posledného súdu – keď všetci budeme stáť pred ním, aby sme z jeho úst počuli nezvratný výrok, ktorý nás pošle do večného šťastia, alebo do večného zatratenia. Kto žije na zemi, môže súdiť iba slová a skutky, tak ako objektívne sú zrejmé. A slová, monsignor Schneider, ktorými Vy vysvetľujete svoje správanie, sú niekedy oveľa vznešenejšie, než Vaše pocity. „Musíme nasledovať pápeža, aj keď sa nám to nepáči, lebo on je skala, na ktorej Kristus postavil svoju Cirkev. Musíme sa za každú cenu nepripustiť schizmu, pretože to by bola pre Cirkev tá najhoršia pohroma".

Sú to vznešené slová, lebo vyslovujú pravdy. Pápež je základom Cirkvi a Cirkev sa nesmie ničoho báť viac ako schizmy. Ale to, k čomu Vás chceme povzbudiť, aby ste uvažovali, je, že cesta absolútneho mlčania, po ktorej Vy chcete kráčať, prináša škodu pápežstvu a schizmu v Cirkvi len urýchľuje.

Je síce pravda, že pápež je základom Cirkvi, ale skôr ako na ňom je Cirkev založená na Ježišovi Kristovi. Ježiš Kristus je prvotný a božský základ Cirkvi. Peter je jeho druhotný základ, a to ľudský, aj keď božsky asistovaný. Božská asistencia nevyučuje omyl, nevylučuje hriech. V dejinách Cirkvi nechýbajú pápeži, ktorí hrešili alebo chybili, bez toho aby to niekedy odsudzovalo inštitúciu pápežstva. Tvrdiť, že je potrebné vždy nasledovať pápeža a nikdy sa od neho neodlúčiť, a aj vo výnimočných prípadoch odmietať úsilie úctivo ho opraviť, znamená prisudzovať Cirkvi všetky bludy, ktorých sa ľudia v Cirkvi dopustili. Absencia tohto rozlíšenia medzi Cirkvou a ľuďmi Cirkvi slúži nepriateľom Cirkvi, aby na ňu útočili a mnohým falošným priateľom, aby Cirkvi odmietli slúžiť .

Rovnako vážne dôsledky má aj tvrdenie, podľa ktorého porušiť mlčanie a povedať pravdu – ak je to nevyhnutné – je nevernosť voči samotnému Najvyššiemu Pastierovi, ktorá by mohla viesť k schizme. Ale schizma je rozdelenie a Cirkev v našej súčasnosti sa javí tak rozdelená a roztrieštená ako nikdy v dejinách.

V každej farnosti, v každej diecéze, v každom národe je nemožné definovať spoločné pravidlo, ako žiť podľa evanjelia, lebo každý má skúsenosť iného kresťanstva, na liturgickom i dogmatickej poli, a vytvára si vlastné náboženstvo takým spôsobom, že spoločnými zostávajú len normy, ale nie podstata. Aké sú dôvody tohto rozdrobenie?

Zmizla hviezda, ktorá určuje cestu a veriaci tápu v tme noci, sledujú osobné názory a pocity, bez toho, aby sa ozval jediný hlas a pripomenul, aká je náuka a nemenná prax Cirkvi. Schizma je vyvolaná temnotou, a tá je dcérou mlčania. Len jasné hlasy, krištáľové hlasy úplne verné Tradícii, môžu rozptýliť temnotu a umožnia dobrým katolíkom, aby prekonali rozdelenia, ktoré spôsobil tento pontifikát, a tak sa vyhnú rastúcemu ponižovaniu Cirkvi. Je to jediný spôsob, ako zachrániť Cirkev pred schizmou: Vyhlásiť pravdu. Mlčaním by sme schizmu podporovali.

NALIEHAVÁ VÝZVA

Monsignor Schneider, Vy, ktorý sa tešíte veľkej vážnosti, Vy, ktorý predstavujete morálnu autoritu, Vy, ktorý sústreďujete dedičstvo, čoho sa bojíte? Svet vás môže napadnúť ohováraním i preklínaním, Vaši predstavení Vás môžu zbaviť autority a vonkajšej dôstojnosti. Ale je tu Pán, ktorému budete musieť skladať účty ako každý z nás v deň Súdu, keď bude všetko zvážené a posúdené podľa Jeho miery. Nepýtajte sa nás, čo by ste mali urobiť konkrétne. Ak sa odvážite, Duch Svätý určite nezlyhá, aby vnukol Vášmu svedomiu správny čas a spôsob, ako vyjsť von a „byť svetlom sveta, mestom na návrší i lampou na svietniku" (Mt 5, 13-16).

To, čo Vás žiadame, monsignor Schneider, je ujať sa prístupu synovskej kritiky, slušného odporu, úctivého morálneho odlúčenia sa od tých, ktorí sú zodpovední za samoničenie Cirkvi. Vzmužte sa otvorene brániť Cirkev v jej vnútri a verejne vyznajte celú katolícku pravdu. Odvážte sa a hľadajte ďalších spolubratov, ktorí sa spoja s Vami a s nami v kričaní o vojne a láske, ako to urobil sv. Ľudovít Maria Grignion z Monfortu vo vrúcnej modlitbe prorockými slovami: „Horí, Horí! Horí! Požiar v Božom dome. Je to požiar duší! Horí dokonca vo svätyni".

Ohnivé jazyky ako na Turíce, záblesky ohňa ako tie pekelné, akoby pokryli zem. Oheň ničenia, oheň očisťovania, oheň obnovy, je určený aby zaplavil zem, strávil ju a pretvoril. Kiežby božský oheň vzplanul skôr ako oheň jeho hnevu, ktorý zmení našu spoločnosť v popol, ako sa to stalo v Sodome a Gomore. Toto je dôvod výzvy, s ktorou sa na Vás obraciam dvadsaťpäť rokov po nešťastnej rezolúcii Európskeho parlamentu. Robím tak pre dobro duší, pre česť Cirkvi a pre záchranu spoločnosti.

Monsignor Schnieder, prijmite túto výzvu, ktorá je tiež vzývaním k Panne Márii a anjelom, aby zasiahli čím skôr, aby zachránili Cirkev a celý svet. Vzmužte sa, monsignor, a prijmite tento úprimný návrh pre rok 2019 a my budeme v tomto dobrom boji stáť po Vašom boku!

ROBERTO DE MATTEI
Predseda Nadácie Lepanto

Pri jasličkách,
na prvú sobotu v januári 2019,
Vigília Slávnosti Zjavenia Pána

Monika Mičudová

Kto plakal dolinou

I.

Na počiatku stvoril Boh nebo a zem. Čože prosím? Že to už poznáte?

Vstal z mŕtvych. Aj to už poznáte? Tak môžeme začať.

Od vchodových dverí zavial do lode kostola studený októbrový vietor. Nečudo, veď je už pätnásty október. Hneď nato vošli dnu žena a muž v krojoch. A o kúsok za nimi spôsobne našľapujú ďalší ľudia.

Mamička Terezka nesie v objatí dvojdňové bábätko v perinke. Už sa mu dosť naprizerala, ale stále je na bábätku čo obzerať. Ako ho tak obzerá, zamyslí sa – ktovie, ako bude vyzerať o päťdesiat rokov? Teraz je bucľaté, má živé, no pokojné jasnomodré oči s výraznými mihalnicami, noštek mierne zahnutý, pravé uško figliarsky odstáva, na temene rastú vlásky. Ktovie.

Príchodzí hladia očami kostol. Pod krásnou štvorhrannou vežou sa otvára loď, ukončená na východnej strane polkruhovitým presbytériom. Steny sú niekde rovné, inde sa rozjarene prehýbajú, utekajú od seba, a zase sa skláňajú k sebe. Keď sa príchodzí už dosť napozerali na kostol, ktorý dobre poznali – no dnes je všetko všetučko nové – oči skĺzli na hlavný oltár z konca sedemnásteho storočia. Okolo Boha sa tu obtáča kŕdeľ svätých. On je svätý, chceli byť aj oni. A teraz sú tu, na oltárnom obraze. Aj sochy sú tu – svätý Hieronym v kardinálskom klobúku, svätý Mikuláš drží darček. A čo bočné oltáre? Vľavo je obraz Panny Márie, vpravo nesú svätého Františka z Assisi anjelici na oblakoch. Svätý František pozerá na Ukrižovaného, zrejme práve prijíma stigmy. Oltáre sú – všetky tri – chutne barokové.

A teraz tu bábätko bude prijímať krst.

Otec Jozef sa na chvíľku zamyslel, či nemali vziať so sebou cumlík, teda vlastne handričku zmotanú do guľky, ponorenú do cukru. Ale vzápätí prestal na bábätko myslieť. Bol to prísny muž (myslím tým otec).

Už prišli aj kmotrovci, aj s ostatnými. Ku krstiteľnici. Bábätko zamälo prstíkmi. A akoby to bolo dohovorené znamenie, vyšiel nato -- aj s dvoma miništrantmi – pán kaplán Ďuriník so sakristie. Tiež ku krstiteľnici. Tak sa tam všetci zišli okolo bábätka. Bolo stredom pozornosti. Kňaz, úctivo uvítaný, sa nad neho učene nahol. Veľmi sympatické bábätko. Keby malo naozaj o tých päťdesiat viacej, asi by sa mu zasmialo. Takto len zažmurkalo.

„Ďalší gazdík?“

„Ale s dvomi menami, prosím,“ pološeptom sa ozval otec.

A mohlo sa začať.

Krst postupoval normálne a pri slovách, keď sa kňaz prihovoril bábätku – Jozef Gašpar, svätá Matka Cirkev ťa prijíma s veľkou radosťou – bábätko zažmurkalo. Asi rozumelo.

A tak bábätko pokrstili, pomodlili sa, zaspievali si. Spev neprestával, ani keď z kostola odchádzali domov, do rodného domu bábätka. Však je to len cez námestie mestečka rovno, a potom doprava. Tam ich čakal aj so susedom braček nášho bábätka. Na peci ich čakalo bravčové mäsko so zemiakmi. Aj vína mali. Všetci príbuzní, susedia sa zišli okolo stola, tešili sa, smiali sa.

Takto k nám pribudol Jozef Gašpar Tiso.

XIII.

Telesne sa však necítil Jozef Tiso dobre ani v Maribore. Až to napokon lekár odporučil – aby ho prepustili z vojska. Už nebude vojenským kňazom. Vo vojne potrebujú len silných. Nič to, netreba plakať za takým niečím.

Tak sa pre Jozefa vojna skončila. Čo teraz?

Nuž, musí sa prihlásiť u svojho čiže nitrianskeho biskupa, grófa Baťáňa. A Baťáň? Ten ho urobil svojím špirituálom v seminári. Asi sa dopočul o obetavej Tisovej činnosti na fronte i v nemocniciach, keď ho chcel mať takpovediac pri sebe. S Briketkou sa už nestretne asi. Ktovie, podľa čoho dávajú kňazom miesta... pravda, Baťáň nevedel, že Tiso i povzbudzoval vojakov v ich slovenskom povedomí. Takže to biskupovi neprekážalo, a ešte nechal Jozefa učiť na piaristickom gymnáziu. Na druhej strane zasa nebolo zvláštne, že Jozef dostal také zodpovedné miesto. Veď už v Pázmaneu bol predstaveným klerikov. Pre Jozefa to všetko značilo aj to, že si musí teraz dávať ešte väčší pozor, aby v ňom biskup nevidel slovenského národovca.

Zato však začal teraz uplatňovať svoju slovinskú skúsenosť. Navštevoval slovenských kňazov a povzbudzoval ich, aby držali spolu. Nahovoril na to aj Randíka, ktorý mal pôsobisko v Čiernom na Kysuciach, a jeho známych.

„Čítal si, čo písal Dula do Národných novín?“ nadhodil Jozef Randík.

„Že treba vytvoriť Slovenskú národnú radu? Čítal. Už je predseda národnej strany, tak píše... ja by som s tým súhlasil. Nech sa všetci slovenskí politici spoja do národnej rady a veci sa pohnú. Lebo táto ospanlivosť mnohých je nepríjemná. Krajne nepríjemná,“ odvetil ďalší kysucký kňaz.

„Aj Hodža by s tým súhlasil asi. On inak radí naviazať sa na maďarskú vládu a od nej napríklad získavať mandáty.“

„Hm, to teda nie je veľmi demokratické. Načo bývajú potom voľby? Ktovie, čo ho to napadlo.“

Nevedeli však, že Hodža konal aj iné veci – cez svojich známych zamestnal svojich známych, Dérera a ostatných, na vojenskej cenzúre. Videli všetky listy a vedeli skôr než ostatní, čo sa deje vo svete a doma. To potom uplatnili v záverečných rokoch vojny.

„Tiso! Jožko Tiso ide,“ potešil sa Randík, keď ho cez okno zočil.

Ani netreba písať, ako sa srdečne zvítali. Veď sa predlho nevideli, navyše, že by sa zišli na fare Jožka Randíka v Čiernom, na milovaných Kysuciach, bol Tisov nápad. Chcel, aby sa tu pravidelne schádzali slovenskí kňazi tohto kraja.

A opäť sa rozhovorili. Každý vedel niečo. Ako Slováci v Amerike horia za to, aby sa Slovensko pripojilo k Čechám a Morave, lebo veď Uhorsko sa rozpadá, a ako si tu väčšinou nevieme ani jedno, ani druhé predstaviť. Ako americkí Slováci verbujú krajanov, ktorí bojujú na francúzskej strane proti Uhorsku. Ako vzniká celý zahraničný odboj. Ako Slovák Štefánik a Česi Masaryk s Benešom vedú celý odboj.

„Naozaj, Jožko, je rakúsko-uhorská armáda v rozklade?“ pýta sa Randík.

Tak Jozef rozprával, čo videl a zažil na vlastnej koži. V podstate potvrdil Randíkov dohad. A dodal neohrozene, že aj monarchia sa rozpadne. Poslucháči len otvárali oči.

„Vráťmeže sa k návrhu jednoty medzi Slovákmi. Ja myslím, že na to potrebujeme vodcovskú postavu, ktorá by mala autoritu u všetkých,“ poznamenal tretí kňaz.

„To ja by som videl len jednu postavu. Andreja Hlinku. On chce byť kňazom v Ružomberku, kde koná pre ľudí veľa dobra, no ja myslím, že by sa na to vodcovstvo dal,“ zvolal Randík, „však, Jožko?“

Tiso sa zasmial.

„Ja ho nepoznám. Ešte som sa s ním nestretol,“ dodal trošku záhadne.

A hovorilo sa ďalej. Juj, keby ich tak počul Baťáň... alebo aj hociktorý neslovenský kňaz. Veru by sa im väzenie bolo potešilo.

Jozef Tiso svojich priateľov poprosil, aby sa schádzali pravidelne. A aby prišli čím viacerí. On teda príde vždy.

Keď došiel naspäť na kúriu, vrhol sa zase ta do práce, mal tam kopec povinností. Navyše ho rektor seminára, kde Tiso pôsobil, požiadal, aby uverejnil do NyitramegyeiSzemle, ako sa to volalo – v slovenčine Nitrianskeho obzoru – zážitky z vojny. Tak mohol konečne uplatniť svoje články. Že nebol v Nitre ani jeden slovenský časopis, tak ich prepísal po maďarsky. Tie články. Zožal obdiv svojimi informáciami i čítavým štýlom. Nuž čo, aspoň si získa dôveru v pomaďarčenej Nitre.

Jozef bol teda tým špirituálom vo veľkom nitrianskom seminári. Hľadel, aby po duchovnej stránke nik nezvlčil. Radil, keď mal niekto duchovné ťažkosti, a tak ďalej, a tak podobne. Robil však aj iné veci. Ako do všetkých, aj do týchto dával veľké dávky svojej horlivosti – pri všetkom nebezpečenstve neváhal pomôcť slovenským klerikom, ktorí mali pri štúdiu potiaže kvôli svojej národnosti. Keď vylúčili Fundárka z Innsbrucku, pomohol mu, aby prišiel študovať do Nitry. Prihovoril sa za neho. Podobne prešiel Štefanec z Pešti do Viedne. Aj za neho sa prihovoril.

A pokračoval ďalej v organizovaní kňazov. Už sa stretávali všetci kysucký kňazi, ktorí boli Slováci, vždy v Čiernom u Randíka. Boli to krásne stretnutia. Pravda, nepovolené. Ale Tiso sa neuspokojil s Kysucami, ktoré mal tak rád. Zašiel aj inde. Tak sa ocitol v Tepličke nad Váhom. U farára Karola Kmeťka.

Kto bol Karol Kmeťko? Národovec so sociálnym cítením. Nebál sa napríklad vycestovať s Andrejom Hlinkom v roku 1900 na cyrilometodskú púť na Velehrad. Nič sa im vtedy nestalo – asi sa o tom „patričnί“ nedozvedeli. Verejne vystupoval už od roku 1908 – začal písať, preberať sociálnu látku. Jozef, navštevujúc slovenských kňazov, zastavil sa teda aj u Kmeťka.

„Vitajte, pán doktor, u nás,“ prihovoril sa ten mladému návštevníkovi.

Keď sa usadili pri stole, na ktorom voňali rôzne koláčiky, pán farár hneď spustil:

„Písali ste mi, že ste požiadali o čosi pána biskupa. Vezmite si koláčik.“

„Ďakujem,“ usmial sa Tiso.

„Áno, povedal som mu, že by bolo treba založiť Slovenský literárny spolok. Ešte mi neodpovedal.“

„Načo by bol taký spolok dobrý?“

„Bol by to pekný začiatok organizovania slovenských kňazov. Takto sme priveľmi roztratení. Mohli by sme oveľa účinnejšie pomáhať ľuďom. Veď milovať blížneho – to značí milovať v prvom rade svoj národ...“

„Máte pravdu. Treba začať tam, kde nás Pán Boh ako dojčence postavil do života. Nechcete naozaj koláčik?“

Koláčik ostal mimo hry a rozprávali sa ďalej. Nato ostal Kmeťko potichu, a len pozeral na stôl.

„Vy by ste sa mali stretnúť s Andrejom Hlinkom,“ riekol naraz pán farár so zopätými rukami. Chvíľku tak sedel, potom sa nadýchol, akoby sa na čosi odhodlal, a ozval sa:

„Nechcete sa s ním stretnúť?“

Jozef Tiso sa potešil.

„To by bolo veľmi dobré,“ prikývol.

„Ten je skoro stále v Ružomberku, ale to neznamená, že prestal byť našou svetlou postavou.“

A Kmeťko sa rozhovoril o svojom slávnom priateľovi. Naozaj slávnom, lebo jeho portrét sa objavil až v anglickej knižke o Slovákoch, lebo Moravan Kolísek preň usporiadal reťaz vystúpení na Morave a v Čechách, lebo na Slovensku ho poznal skoro každý, lebo...

„Takže sa s ním stretnete,“ pokýval hlavou Kmeťko. A pritiahol koláčiky k sebe.

Jozef sa vrátil do Nitry nadšený. Uvidí Hlinku. Teraz sa už na to tešil – doteraz si totiž nebol istý, že by to bolo dobré. Ako ho asi temperamentný rodák z Černovej privíta?

„Aha, to je Jozef Tiso!“ zvolal Andrej Hlinka, keď zazrel mladého doktora teológie.

Tiso zašiel k nemu totiž z Nitry až do toho Ružomberka. Vysvetlil mu tam, koho stretol v Maribore a čo videl v Slovinsku. A že by rád zorganizoval slovenských kňazov. A potom príde na rad ľud. Potom bude možné pôsobiť naň cez tých kňazov.

„Lebo ľud treba prevychovať, pán farár,“ skončil Tiso.

„Prevychovať?“

„Áno. Zo začiatku už len preto, aby sa nebáli a – to platí najmä pre mešťanov – nehanbili byť Slovákmi. Neskôr aj preto, aby boli nebojácni, obetaví a silní. Myslím si, že to pôjde, lebo slovenskí ľudia sú statoční a zlatí ľudia.“

„To zaberie veľa času asi...“ usmial sa farár Hlinka.

„Čiže by ste chceli ísť do politiky?“ spýtal sa naraz.

Jozef sa trocha zháčil, lebo nič také v podstate nepovedal.

„Vám na štúdiu kládli na srdce najmä sociálne encykliky, však?“ chcel ho asi Hlinka povzbudiť.

Aj to už vedel. Zrejme od Kmeťka.

„Náš záujem je v podstate sociálna otázka,“ dodal ešte Hlinka.

„Áno, teší ma, že aj vy to tak vidíte. Treba pohnúť sociálnou otázkou. Socializmus je tým pravým,“ riekol Tiso a zahľadel sa na svoj proťajšok.

Chcel nejako vidieť, či mu bolo dobre porozumené. Ale tentoraz ostal zasa Hlinka ticho. Predsa len, troška opatrnosti treba, keď niekoho ešte veľmi nepoznáme. Najmä keď rozpráva veci, ktoré nik iný nehovorí. No ten bytčiansky doktor bol čoraz sympatickejší.

„Chcel by som ešte povedať, že sociálna otázka je v podstate robotníckou otázkou,“ odhodlal sa Tiso povedať ešte.

Ešte sa byľku zase rozhovorili a mladý návštevník sa Hlinkovi naozaj pozdával stále viac. Však ho určite zase pozve, aby ho zase navštívil. A zase, a zase...

XXXVI.

„Tak trošku oneskorene, ale predsa len. Blahoželám ti k tvojmu čestnému občianstvu Bytče, čo si dostal ešte v januári...“ vravela Jozefínka veselo bratovi.

I tento rok, ako už niekoľkokrát, sa spolu

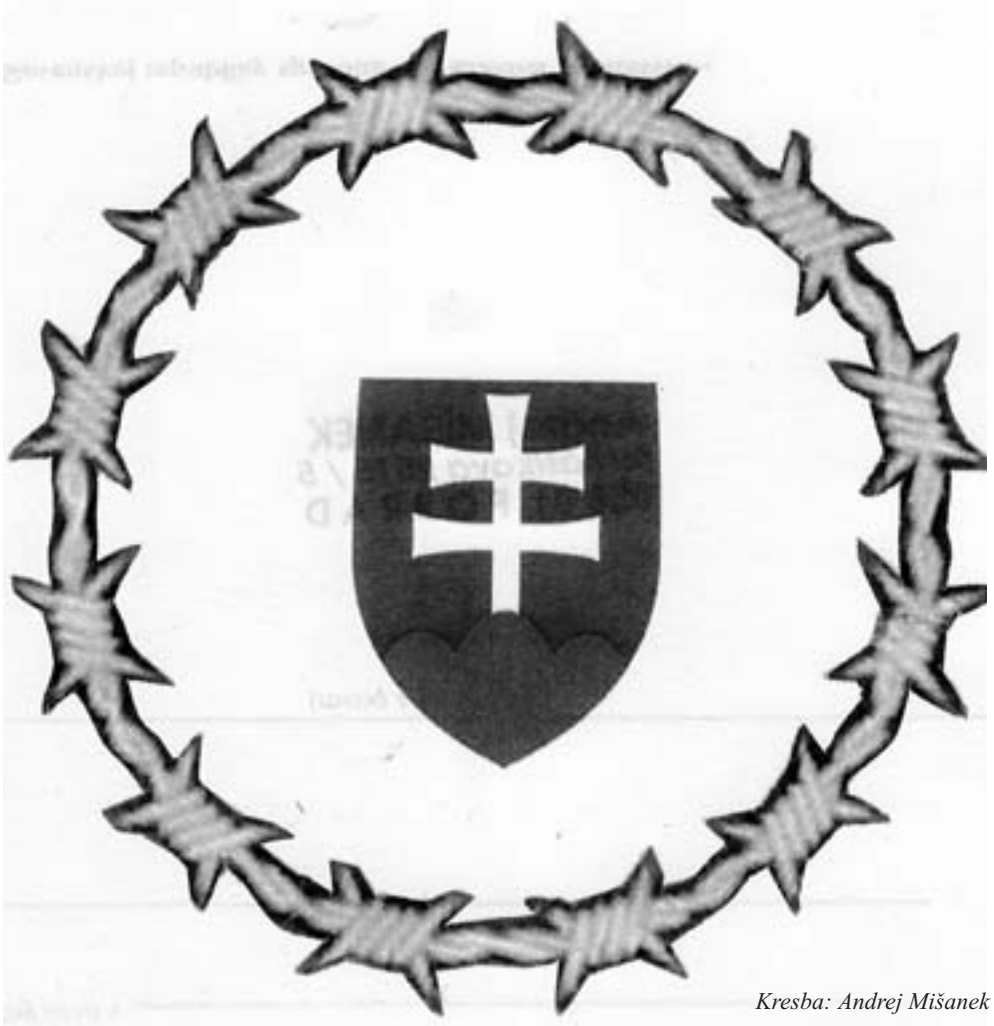

Kresba: Andrej Mišanek

začiatkom roka, vo februári, zišli v Bánovciach. Kvárivá medzinárodná situácia doliehala i na jednotlivých ľudí, tak sa každý tešil, keď sa zišiel s blízkymi pozhovárať sa. Aj Tiso.

„Pri takýchto udalostiach ako v Bytči si človek myslí, že by bolo hádam lepšie odísť z politiky," riekol Jozef pomaly.

„Do Bánoviec?"

„Nuž... do Bánoviec. Ale keď vidím tie detičky... chcel by som, aby sa mali u nás dobre. Keď to mám tak jednoducho povedať," usmial sa Jozef Tiso.

Morálna teológia, pravda, velila svojmu niekdajšiemu profesorovi: ostaň...

„S Prahou sa asi nepracuje ľahko, však?" rozhodla sa opýtať Jožka, „veď dokonca ešte minulý rok jej prívrženci pripravovali prevrat do starých koľají, ako som počula..."

„Hej, Dérer, Šrobár a Ivánka chceli s českými vojakmi urobiť taký puč. Bohu vďaka, nezdarilo sa."

„Vyzerá to s nami bledo," spýtavým tónom sa ozvala Jožka.

„Nuž, Praha opäť vystupuje za nás bez nás. Ešte horšie to je s maďarskou vládou. Chcela by Slovensko privteliť do svojho štátu, alebo aspoň podeliť si nás s Poľskom," hovoril Tiso, krútiac hlavou.

„Prepánakráľa... ale nie, hovor ďalej, prosím ťa."

„Budapešti sa podarilo navyše presvedčiť Hitlera aj ostatných, že to my chceme byť maďarskí občania."

„To je do plaču."

„Je."

Pár sekúnd sa na seba pozerali. Neplakali.

„A Šaňo Mach vravel, že i keby sme sa postavili na hlavu, Česko-Slovenskú republiku už nezachránime," ozval sa Jožko váhavo.

„Množia sa hlasy, že by sme mali mať naozajstný samostatný štát... všelikto vravel všeličo. Tuku si asi počula v rádiu – ako sa nechal počuť, že národ bez neodvislého štátu svojho stane sa korisťou iných."

„A čo to Šaňo vravel v tých Rišňovciach? A prečo v takej dedinke také veľké reči?"

„Že mať svoj štát znamená život? Nuž, vravel. Než Tuka odišiel do Berlína, muselo sa dať najavo, že nechceme byť súčasťou Maďarska. A akurát bola manifestácia v Rišňovciach, tak to od Macha odznelo tam. Vyše tisíc ľudí to počulo. Tak to bolo, Jožinka."

Jožka bola riadne prekvapená.

„Tuka – do Berlína?"

„Pokúsi sa dostať sa na nejaké vyššie miesta a vysvetliť tam, že nechceme patriť k žiadnemu cudziemu štátu. Zneškodniť propagandu... aspoň trocha."

Aspoň trocha sa Jozefínka upokojila. Nechajme Jožku oddýchnuť si a pozrime sa na Vojtecha Tuku. Už došiel z Nemecka nazad. Mal vyfajčenú celú tabatierku, asi to tam bolo únavné.

„Tak som sa stretol s Hitlerom," rozbalil to, hneď ako prišiel k Jozefovi.

Tiso prekvapene nadvihol obočie.

„Myslel som, že ma vedú na ministerstvo zahraničia, no otvorili sa dvere – a tam Hitler," snažil sa to profesor vysvetliť.

Musím vám prezradiť, že Jozefovi občas Tuka liezol na nervy – ani sám nevedel prečo. Ale tentoraz profesor svoje poslanie zrejme splnil.

„On si vážne myslel, že chceme do Maďarska, nemýlili sme sa," vravel Tuka ďalej.

„Tak som sa snažil vysvetliť, že chceme žiť vo federácii s Čechmi."

„A čo on?"

„Z ničoho nič sa ma tam ktosi pri Hitlerovi opýtal," nahol sa Tuka dopredu, „či by sme nemali vyhlásiť úplne samostatný štát. A ja na to, že boli tu také vyhlásenia, napríklad pána Macha."

No teda. Ďurčanského poznámka minulú jeseň sa zrejme neminula účinkom. Ktovie, čo sa bude diať...

Tiso Vojtechovi poďakoval, rozlúčil sa s ním a zamyslel sa. V Česko-Slovenskej republike česká vláda sa usilovala plniť Hitlerove želania. Asi sa jej to zdalo najistejšie. Ale čo máme robiť my? Ako zachrániť slovenský národ, pre Boha...? Dvadsiateho prvého februára bude mať snem zasadnutie. Prvé pracovné. Tak aj ja budem rečniť, vravel si Jozef a zahĺbil sa do breviára.

Mali ste počuť, ako a čo rečnil. Že náš nový štát je síce pokračovaním starého štátu, vyrastá akoby z neho, ale je novým štátom. Prečo? Pretože má Slovensko nové poslanie v Česko-Slovenskej republike a zrevidovali sme chápanie úloh štátu.

Pravda, stále sa rozrastal počet tých, ktorí túžili po úplne samostatnom štáte. To by bolo, ľudkovia moji, niečo, vraveli si...

A už tu máme desiaty marec. Zubaté slniečko sa usmieva na Bratislavu, až vstúpilo i do cely Jozefa Tisa v jezuitskom kláštore. Našlo ho modliť sa breviár. Krásne skoré ráno.

Buch-buch, ozvalo sa na dvere. To bude asi páter Mikuš... Tiso cvakol kľučkou – a bol tam český úradník. Dobrý vtip. Ale nie, to nebude vtip, chlapík ukazuje telegram. Od Háchu.

To bude treba hneď prečítať. Príchodzí hovorí, že počká. Tiso ešte vtedy nevedel, že je to prezlečené chlápä z tajnej služby.

Emil Hácha Jozefovi píše, že zbavuje úradu predsedu vlády Jozefa Tisa. A vôbec, celú vládu zbavuje úradu. A aby ste vedeli, Slovač, prichádza české vojsko – s ním sa vracajú aj tí, čo už boli odišli do Čiech – a obsadí verejné inštitúcie, ďalšie domy s dopravnou a strategickou úlohou.

No to je nám prekvapenie.

„Prijímam," riekol Tiso úradníkovi, „no protestujem proti tomuto nezákonnému postupu."

Tak. Aby Hácha vedel.

Na Bratislavu doľahol smútok. A celá krajina bola obsadzovaná. A už sa začínali protesty, ba i manifestácie. Už sa aj strieľalo – gardista Anton Kopal prišiel o život.

A českí vojaci začali zháňať funkcionárov autonómneho Slovenska, zhromaždili ich dvestopäťdesiat. Vyviezli ich za rieku Moravu...

K Tisovi do cely vtrhol Ferdo Ďurčanský. Že on sa chytiť nenechá.

„Treba ísť do Viedne – kým sa dá. Poďte aj vy, pán predseda," volal náhlivo na Jozefa.

Tiso rezolútne zakrútil hlavou.

„Z Viedne budeme môcť lepšie ovplyvňovať udalosti, ako tu. Poďte so mnou!"

A Tiso razantným hlasom zahrmotil, že on ostáva doma, na Slovensku.

Do cely vpadli Martin Sokol a Július Stano. Chvíľu hľadeli na Ďurčanského, ktorý chcel pomáhať Slovensku z Viedne. Nik s ním však nechcel ísť. Tak sa prešmykol sám.

„Čo budeme robiť?" ozval sa Sokol.

Pokojne – ako inakšie – znel Martinov hlas.

„Mňa zbavili úradu... dozvedel som sa, že Hácha vymenoval nového predsedu – Sidora. Snáď on niečo vymôže..."

A Tiso sa naraz usmial.

„Pôjdem asi večer do Bánoviec. Tam ma bude viac treba zrejme."

Do cely vpadol Jozef Kirschbaum, predák študentov. Že čo majú robiť.

„Buďte sebavedomí, no nie arogantní, žiadne výtržnosti. Pochodujte, spievajte, ak chcete, ale žiadne násilie."

Tak tu všetci v tej miestnôstke stáli a smutne pozerali na seba.

Táto vojenská akcia dostala neskôr meno „Homolov puč." Podľa českého generála, ale to už si asi domyslíte. Pražská vláda trochu-dosť mylne predpokladala, že autonómia je vynálezom Tisa a Tuku a pár ľudákov, že Slováci privítajú znovunastolenie starého poriadku. Škaredo sa zmýlila.

Čo sa bude diať s Česko-Slovenskou republikou, že ju Nemci budú chcieť zlikvidovať, sa tušilo už od roku 1936, a aj preto sa začalo ešte horlivejšie hovoriť o autonómii. Aj preto mnohí rozmýšľali o úplne samostatnom slovenskom štáte. Hlinkove túžby, jeho pôsobenie... nie, Slováci nemohli byť za centralizmus.

Jozef Tiso sa rozhodol odísť. Domov, do Bánoviec. Národu pomáhal vo svojom živote dosť, nebude mať výčitky svedomia. Vo vysokej politike toho teraz veľa už nenarobí, nepomôže. Ešte raz o tom premýšľal večer nad kýškou so zemiakmi. Že ešte pred chvíľkou požehnával detské hlavičky, ktoré sa vôkol neho zhŕkli, bola to čerstvá téma. Nie, v politike už tým deťúrencom nepomôže, treba sedieť tu.

Zasmial sa na Bánovce nad Bebravou za svojím oknom, usmial sa na Briketku, keď si na ňu ani nevie prečo spomenul a ľahol si. Konečne.

Noc bola krásna. Tmavomodrá obloha rozhadzovala hviezdy, žiariace na spánok ľudí.

Aj na Jozefov. No ktosi mu ho nedoprial, povážte. Sám pán kaplán. Prišuchoril sa k Tisovej posteli a:

„Pán dekan, pán dekan... Nemci sú tu!"

Jozef sa naveľa zamrvil a uprel oči na kaplána.

„Nemci sú tu!"

„Akí Nemci?"

„Nuž, neviem. Že máte hneď a zaraz ísť k Hitlerovi."

Jozef ešte viac otvoril oči. Po pár sekundách rečie:

„To je nejaká hlúposť..." A otočil sa a spal ďalej.

Čo už taký pán kaplán narobí? Vzdychol si a odprevadil čudesných hostí.

Zase hviezdičky chvíľu svietili. A potom bolo pre nich pripravené ďalšie vystúpenie. V hlavnej role pán kaplán.

„Pán dekan..."

„Čo je...?"

„Pán dekan, zase sú tu Nemci. Že... že máte ísť k Hitlerovi."

Toto je snáď nejaký nevydarený sen. Ale nie, nie je. Tiso sa posadil.

„Pozrite sa, teraz je tuhá noc. Teraz spím. Zajtra budem hovoriť o vážnych veciach s každým, kto bude chcieť."

A zase si ľahol. A kaplán vyšiel von a rukaminohami čosi hosťom – tentoraz iným – vysvetľoval. Odišli.

Hviezdičky svietili na kostolnú vežu. Pol tretej ráno. Alebo vlastne v noci. A pán kaplán sa ponáhľa do dekanskej spálne. „Pán dekan..."

Tiso zažmurkal.

„Akísi Nemci? Nemôžu spať? Tak im povedz -„

A zarazil sa. Pán kaplán totiž v tom momente ukázal papier s pečiatkou. Ozajstnou na ozajstnom telegrame.

„Pred dverami stojí posol konzula von Druffela. Mám ho poslať preč?"

Tiso a pán kaplán si pozreli do očí. Ak v telegrame je zas pozvanie k diktátorovi, tak už by sa nemalo ísť spať. Pred Hitlerom sa všetko plazí... nuž, my sa plaziť nebudeme, ale môžeme si v týchto časoch dovoliť nevšímať si jeho pozvanie?

Jozef pokývol hlavou. Otvoril telegram.

„Toto musím dať vedieť vedeniu," povedal.

Bolo to naozaj pozvanie k Hitlerovi.

Keď prišiel Tiso do Bratislavy, dozvedel sa namôjveru veci. Pozostatky Antona Kopala boli vystavené pred Slovenským národným divadlom, okolo hora ľudí. Novým predsedom vlády, ako Tiso už vedel, bol Sidor, a už prepustili aj slovenských politikov. A vybuchlo, prosím vás, pár bômb. Jedna z nich i tesne pri jezuitskom kláštore, podržme sa. Ľudia si mysleli, že to spravili Česi, no ukázalo sa, že to boli Nemci.

„Ešteže si tu nebol," hovoril páter Mikuš.

„Čo ak bude chcieť Hitler, aby som vydal nejaké dôležité vyhlásenie?"

„Jožko, na to máš snem."

Nuž, pravda. Tiso sa rozlúčil s pátrom a poďho k predstavenstvu strany a k vláde. Už bolo šesť hodín. Zhromaždili sa, vypočuli Jozefa, čo má nové a Sidor sa ozval:

„Choďte!"

Aj ostatní radili ísť, prijať pozvanie. No nech Jozef neprijíma bez snemu žiadne dôležité rozhodnutie, vraveli aj oni. A Tiso si to myslel tiež. A ešte si myslel, že keď už idú cez Viedeň, mali by zobrať Ďurčanského.

Tak vo Viedni nastúpili do súkromného lietadla Tiso, Ďurčanský a s nimi, čo sa dá robiť, von Druffel. Bolo to jeho lietadlo. Unieslo to všetkých troch, nebojte sa. O dvanástej sa pohli.

Keď lietadlo pristálo v Berlíne, Tiso z neho opatrne pozrel. A oči sa mu šmýkali po krásnom červenom koberci, ktorý sa pred ním na letisku rozprestieral. Pozreli sa spolu s Ferdinandom na seba. Čo to má byť...? Prekvapilo ich aj slávnostné prijatie. Čoskoro sa mali dozvedieť odpoveď – Nemecko neuznáva Háchove zmeny vo vláde. Tiso je tu stále predseda vlády. Ale predsa len mal obavy. Rakúšan bude asi kričať, a ktovie čo bude od nich chcieť. Dobre, že sme zobrali Ďurčanského, rozmýšľal Jozef, bude sa tam usmievať. To on vie.

A už ho aj s Ďurčanským viedli, nie však k Hitlerovi, lež k nemeckému ministrovi zahraničia, Ribbentropovi. Ten teda spustil... že Hitler ide jednoducho zrušiť Česko-Slovensko. A to už v najbližších hodinách, prosím. Slovensko obsadia Maďari. Ak to Slováci nechcú, nech vyhlásia samostatný štát – Nemci ho budú garantovať a Maďarom cvaknú zuby naprázdno.

Jozef len oči otváral. Áno, Slováci chcú mať svoj štát. Šaňo Mach včera vraj rečnil pred Slovenským národným divadlom, že ho do dvadsaťštyri hodín vyhlásime. Ale či to ide, ako si to Nemci predstavujú, len tak dínom-dánom vyhlásiť samostatnosť? Hitler nám do toho vletel ako prievan do prejazdu... ešte by nám vraveli, že štát máme len a len kvôli nemu. Ale nie je to pravda, je to NÁŠ nápad.

A okrem toho...

„Slovensko nemá hospodárske predpoklady na vlastný štát," snažil sa vysvetliť Tiso, hoci si tým nebol istý – odborníci tvrdili iné.

No treba byť opatrný.

Joachim von Ribbentrop mal aj na to odpoveď.

„V živote národov sú príležitosti, ktoré sa neopakujú."

A dodal, že Nemci Tisa nebudú nútiť. Ale prestanú sa zaujímať o osud Slovenska. Potom už Ribbentrop nepovedal nič a viedol Tisa ďalej, k Hitlerovi. Ďurčanského nechal, nevedno prečo, za dverami.

A čudujsasvete, Hitler bol pokojný. Že si dovolil Tisa poprosiť, aby ho navštívil. Pozrime sa... Jozef ho pozdravil a čakal, čo sa bude diať. Dočkal sa.

Kancelár začal odpudivo namyslene hovoriť, že Česi ohrozujú poriadok a pokoj v Európe, a on už to nedovolí. A teraz sa sklamal aj v Slovákoch, ktorí potom, čo Nemci nedovolili Maďarom obsadiť na jeseň 1938 slovenskú zem, zostali trčať v Česko-Slovenskej republike.

Nato fľochol na Ribbentropa. Ten vytiahol telegram. Ten mu práve teraz prišiel a píše sa v ňom, že maďarské vojská tiahnu k slovenskej hranici. Takto išli na Tisa. Diktátor zas pritvrdil. Že sa má Tiso rozhodnúť, či chce samostatné Slovensko, či nie. Ábrblicšnel sa rozhodnite.

Keby tam bol stál namiesto Jozefa ktokoľvek iný, asi by bol podľahol nátlaku. Hitlera sa báli jednoducho všetci, zároveň ho mnohí obdivovali.

A čo spravil Tiso? Roky s kýškou, slovenskými detičkami, a najmä s premodleným časom, začali robiť svoje.

Že nech mu odpustia, ale on teraz nič konkrétneho nepovie. A uisťuje Hitlera, že sa v Slovákoch nesklame. A rozlúčil sa a odišiel. Dokonca, verte-neverte, sa vonku dal telefonicky spojiť s Háchom a Sidorom, že nech štrnásteho marca zvolajú snem. Nech ten rieši takéto veci, vravel si Jozef. Však tak sa dohodli, je len vyslanec snemu. Nech si hitlerovci vrčia, čo len chcú.

Zakrátko si Tisa opäť dal zavolať Ribbentrop. A opäť húdol, nech Jozef Tiso vyhlási samostatný štát.

Posadil ho za stôl a tisol pred neho mikrofón, reku vyhláste to naším rozhlasom. Tu máte aj text s vyhlásením slovenského štátu. Nie. Hoci sa minister zahraničia s ničím takým ešte nestretol, musel si napokon uznať, že Tisa k vyhláseniu nedonúti. Ten stále tvrdil, že on nie je oprávnený vyhlásiť slovenský štát. A nejavil najmenšie príznaky strachu.

Dobre, Tiso. Tak nech ti to teda vyhlási ten snem, ustúpil Ribbentrop. Ale keď to ten snem nespraví do zajtrajšieho pravého poludnia, Nemecko obsadí Považie a Maďari a Poliaci budú mať vytúženú spoločnú hranicu. Bolo už pol druhej v noci na štrnásteho marca. Chytro domov. No lietadlo mohlo vyštartovať s Tisom, a aj s Ďurčanským kvôli počasiu až o štvrtej hodine.

Ponáhľali sa na snem, ktorý mal začať pracovať o deviatej. Tak-tak to stihli.

Keď už išli do sály, Tiso rýchlo vysypal predsedovi snemu Martinovi Sokolovi, čo zažil a Sokol mal nie od veci otázku:

„A môžeme veriť Hitlerovi? Pozerali ste sa mu do očí?"

Veď Hitler nebol známy plnením sľubov. A Tiso vysvetlil, že nejde o to, či Hitlerovi verí alebo nie. Áno, pozeral mu do očí. Ale verí v Boha a verí tomu, čo vidí na vlastné oči, však vieme, čo sa deje okolo našich hraníc.

A vošli do sály. Martin Sokol otvoril zasadanie snemu. Čo sa bude diať?

A dialo sa...

Prvý vystúpil Karol Sidor a podal demisiu svojej vlády, vymenovanej toť Emilom Háchom.

Nato dostal slovo Jozef Tiso, aby zreferoval o svojej ceste do Berlína. Snažil sa hovoriť vecne, a čo najsuchšie. Čo sa mu aj darilo. Nechcel, aby sa niekto cítil donútený konať pod vplyvom jeho reči. Nepresviedčal. Svoju reč zakončil prosbou, aby členovia snemu uvažovali a rozhodovali. Sokol im na to nariadil prestávku. Po nej sa opäť všetci päťdesiati siedmi prítomní poslanci zišli.

Sokol sa ich pýtal – či sú za vyhlásenie slovenského štátu. Hlasovať sa bude povstaním. Tak... povstali. A všetci do jedného.

Vážne.

Jozef počul v duchu biť zvony, akoby počul ich kovové srdiečka. Ale v reáli tu boli iné srdcia. Ľudské. Bolo vidieť, ako sa niektorí smiali hneď, iní rozpačito a postupne, no ten úsmev prešiel na všetkých. Bolo sedem minút po pravom poludní.

A ktosi do toho začal spievať dedkovu pesničku. A všetci sa pridali. To bola krása.

Všetci si uvedomovali, že, ako neskôr nahlas vravel Šaňo Mach, Hitler iba pripravil podmienky pre vznik štátu. Ten mohol vzniknúť predsa aj v inom dátume, príležitosť sa ponúkala napríklad pri minuloročnej návšteve doktora Háchu. Vôľa pre to tu bola dávno... taká tichunká. Ten štát bol Boží dar.

Ozaj, keď hovoríme o Machovi – ten prvý hlásil do rádia, že máme svoj vlastný štát.

Ale ešte predtým snem – po ďalšej pauze – znova zasadal a predseda snemu mu predložil na schválenie zákon zo dňa štrnásteho marca 1939 o samostatnom slovenskom štáte.

Zákon bol schválený. A predsedníctvo snemu vymenovalo našu prvú vládu. S deviatimi ministrami – Fritzom, Tukom, Stanom, Medrickým, Ďurčanským, Čatlošom, Pružinským, Sidorom a Sivákom. A kto bude ich predsedom? To bolo vyriešené hneď. Jozef Tiso... nikto iný.

A aj on potom mal večer prejav v rozhlase.

Vravel, že štát sa nezrodil z nenávisti voči nikomu, lež z vrelej lásky. Že posledné udalosti dali politickému vývinu len rýchlejší spád, nie smer. Samostatný Slovenský štát si vynútila logika prirodzeného vývinu slovenského národa.

Bol to krásny prejav. Toľko krásy je na svete... vravel si každý.

Tiso bol zas v svojej izbe, keď do šera niekto vkročil.

„Jožko môj, vonku je farebné lístie," ozval sa ten niekto.

„Nehovor!"

„Už to tak je. Nevedel som vtedy, ako začať rozhovor, chacha."

„Mne to bolo zrejmé."

Objali sa. Áno, bol to on. Jozef Randík.

„Všetci vravia, aj takí, čo by ťa ešte pred rokom nepochválili, že si zachránil Slovensko," dodal.

Naraz sa zohol, vzal Jozefovi ruku a chcel ju pobozkať. Tiso si ju rýchlo vytiahol, aby Randíka nič také ani nenapadlo, a prekvapene naň pozrel.

„Bez teba by sme ako národ zanikli," zubil sa Randík.

A nebol sám so svojím presvedčením. Aj teraz večer chodili Jozefovi pozdravné telegramy. Ktovie, čo si myslia doma... Jozef nemal kúska voľného času.

Randíka však videl veľmi rád. Na jeho vetičku len pokrútil s úsmevom hlavou, pokrčil plecami. Čo tu odpovedať?

Ešte chvíľu sa rozprávali, a po odchode starého priateľa sa Jozef musel venovať iným veciam.

Aj minister zahraničných vecí Ferdinand Ďurčanský sa činil jedna radosť. Rozposlal všetkým existujúcim vládam na svete správu o vzniku Slovenského štátu – tak si ten štát zatiaľ volali. A behom hodín, predstavte si, mu začali dochádzať správy o uznaní.

O tri dni však Jozefovi došla nemilá správa. Že s ním chce Hitler zase hovoriť. Teraz je vo Viedni, tak to nemáte ďaleko, Slováci. Asi to bude niečo dôležité. Tak išli – Jozef, Tuka, Ďurčanský, Mach a vyslanec určený pre Nemecko Černák.

Vo Viedni ich usadili u Bürckela – takého funkcionára pre Viedeň. Že Nemecko chce spísať so Slovenskom ochrannú zmluvu, hovoril. Ale tú bude možné naplniť len a len vtedy, keď hranica Slovensko-Nemecko povedie od Pezinskej Baby po sliezsky Jablunkov. Čiže si ukrojí zo Slovenska. To len aby ste neboli neinformovaní, aby ste u Hitlera nepozerali ako vyorané myšky, Slováci. To, pravda, nepovedal – no myslel si to zaručene.

„Kde je môj kobúk?" postavil sa Tiso.

Toto nemá cenu načúvať, ideme preč. Kto by s takýmto niečím súhlasil...? Aj ostatní vyskočili. Aj Bürckel. Dal sa do kriku. No potom sám seba upokojil a riekol, že rozhodnuté bude až u Hitlera.

A viedli našich ďalej až k Hitlerovi, ten mal rezervované celé poschodie fajnového hotela. Keď im zasalutovali a otvorili dvere, zočili Hitlera a generálov a ministrov a všelikoho. Usadili našu delegáciu za stôl.

Rakúšan začal čosi úvodného hovoriť, potom prišiel rad na Tisa, aby odpovedal.

Však odpovie.

Poďakoval sa Hitlerovi za prijatie, ale...

To „ale" vyriekol Jozef razantne, tak, ako to cítil. Že nemôže súhlasiť s ďalšou stratou slovenskej zeme. Nech mu kancelár odpustí, ale on o tom nemôže ani diskutovať. Také veci konať nebude. A zdvihol sa a odchádzal.

Zaskočení a zhrození generáli pozreli na Hitlera s obavami. Či neprikáže toho farárika na mieste odstreliť. Čosi také nezažili... ani u Hitlera. Ten totiž vstal tiež, ponáhľal sa k Tisovi, položil mu ruku na plece, áno, tak, a, vraj, on chápe Tisovu situáciu.

„Zo Slovenska nechcem ani piaď zeme. Tu na Slovensku sa musia Slováci uplatňovať a rozvíjať po svojom," vravel kancelár, a ešte dodal, že drží nad Slovenskom ochrannú ruku a Slováci si tam budú žiť „svojským životom."

Tiso vytiahol svoj zápisníček, zapísal si tam Hitlerove slová. Ten mu vraví „ja vol" a išli naspäť k stolu.

Keď si zaň zas sadli, Tuka sa rozhodol to ešte priklincovať.

„Dovoľte, aby som pripojil malé vysvetlenie," začal.

A pokračoval rečami, ako že ak sa ukáže, že budú na západnom Slovensku potrebné opevnenia, môžeme ich postaviť my, a že len „slobodný národ môže byť verný" a dovolával sa veľkodušnosti. Začal hovoriť o svojom utrpení za Slovensko, až mu Hitler položil svoju ruku na jeho.

„Áno, dobre, uvidíme," odvetil kancelár.

Tak dopadli u Hitlera. Ešte dlho sa medzi Nemcami v kaviarňach hovorievalo „kde je môj klobúk," keď chceli naznačiť, že poznajú zákulisie.

O čom sa Tiso a spoločníci s Nemcami napokon dohodli?

Nemeckí vojaci len v malých jednotkách sa rozostavia pozdĺž úzkeho priestoru našej hranice na západe, s presne vymedzenými právami.

Napísalo sa to do „ochrannej zmluvy." Tuka to pri ceste domov ostatným vysvetľoval tak, že táto ochrana Nemeckom je naozaj len dočasná. Bol o tom presvedčený. Veď stále máme nad tým západným „ochranným pásmom," ako sa vravelo, suverenitu my.

A predsa sa s Nemcami muselo hovoriť o ochrannej zmluve ešte párkrát. Nemeckí velitelia mali mániu stále zasahovať do vnútorných záležitostí, proti čomu Slováci protestovali diplomatickými nótami, vymohli si rokovania o veci, a na nich Tiso i Ďurčanský pohrozili svojou demisiou, ak vojaci nebudú rešpektovať znenie ochrannej zmluvy. A ešte viackrát sa museli naši dohadovať o jej znení. Nakoniec sa to urovnalo a nemecký vplyv nebolo až tak nejako cítiť, ako sa Slováci boli obávali. Hoci stále málokto rozumel, prečo Hitler tak ustúpil Tisovi. Bolo to veľmi nezvyčajné až výnimočné. Vravelo sa, že nacisti budú ukazovať Slovensko s vyhlásením – nie sme na tých Slovanov takí škaredí, ako nám vyčítajú.

Že to s tou ochranou Nemci nemyslia až tak vážne, sa Slováci presvedčili už dvadsiateho štvrtého marca. Maďarské lietadlá bombardovali Spišskú Novú Ves. Vznikla slovensko-maďarská vojna, hoci kratučká, ale bola. Slováci sa totiž postavili proti agresorom a zatlačili ich naspäť do Maďarska. Nemci sa tvárili, že nič nevidia...

Vznik nového, samostatného štátu rozpútal na Slovensku obrovskú radosť. A radosť ešte viac naberala na sile, keď ten štát pretrvával a naberal na hospodárskej sile. Posmeškári zo zahraničia dávali Slovenskému štátu pár dní, potom dva týždne, potom tri mesiace... a potom boli už radšej tíško. Ľudia svoj štát doslova milovali. Napríklad keď sa zistilo, že štátu pre začiatok chýbajú peniaze. Od koho si požičiame? Nuž, sami sebe. Chudobní obyvatelia dali do spoločnej kasy naozaj mnoho. A Slovensko postupne, no isto začalo prosperovať. Tiso kade chodil, tade nabádal k poctivej práci. A chodil medzi svojich veru často. Nezanedbal však ani Bánovce, kam sa vždy z Bratislavy na sobotu a nedeľu vrátil.

Bánovské detičky s rodičmi mu urobili špalier, a jeho auto vždy po pár metroch zastavilo, Tiso vyšiel, požehnal detváky krížikom na čelo, zas nastúpil, po pár metroch zas to isté... mali ho jednoducho radi. Nielen v Bánovciach teda.

Nedlho po vzniku štátu bol v mnohých mestách, mestečkách a dedinách usporiadaný kurz slovenskej histórie. Lebo dejepis patrí k tým najdôležitejším veciam, hoci na to na prvý pohľad nevyzerá. Ľudia si tak uvedomili, že pristúpili k pokračovaniu štátnosti našich predkov spred vyše tisíc rokov. Juuu, to bolo voľačo. Niektorí ľudia si na strechy či na steny svojich obydlí, najmä keď boli nové, písali letopočet 1939. Pokračovali s tým aj v ďalších rokoch. Každý chcel byť národovec, čo vyzeralo celkom fajn. S ľudovými ornamentmi a dvojkrížom ste sa stretli úplne hocikde. Bola podporovaná ľudová kultúra – aj Tiso hovoril, že len u sedliaka sa zachovala čistá a zdravá kultúra. Ministri museli chodievať medzi ľudí a načúvať ich. Aj Jozef to robil.

Ozaj, ministri. Tuka všetkým – okrem evanjelikov – vybavil u jezuitov v Ružomberku duchovné cvičenia. Tak sa vláda išla duchovne cvičiť. Občania tiež mohli úplne bez obáv praktizovať svoje náboženstvo. Jozef sa totiž nechal počuť, že pravá sloboda znamená mať možnosť konať svoju povinnosť. Povinne aj všetci pracovali – naraz bolo práce a práce pre všetkých.

Niektoré veci vymysleli slovenskí politici, iné odkukali v iných štátoch, a trošku prispôsobené Slovensku sa usilovali zaviesť. Slovenský štát mal byť naozaj sociálny. Aj bol, môžeme si povedať. Vláda zaviedla mzdu pracovníkovi, ktorú mal venovať rodine, rodinnú mzdu. V podnikoch, ktoré mali zisk, sa majiteľ podniku musel o ten zisk so zamestnancami podeliť. V pozornosti štátu boli najmä robotníci. Pre tých vláda napríklad stavala domčeky.

Pravda, nemeckí nacisti neprestávali vyvrtávať.

Ale Slováci vždy bránili, pokiaľ to len bolo možné, svoju samostatnosť. Raz tak prišiel Vojtech Tuka za Jozefom. Na tom by nebolo nič nezvyčajné, predseda vlády spolupracoval s ministrami. A predsa mal minister napätie v tvári. Že bol zase s Nemcami. A že sa dozvedel veci.

„Vraveli mi, pán doktor, niečo, čo už bolo od nich počuť. A dosť jasne to vraveli. V celej Európe musí vládnuť národný socializmus. Aj u nás."

Tiso zvážnel.

„A dodali," stlačal minister oboma palcami a ukazovákmi cigaretu, „že ak si neurobíme národný socializmus u nás sami, prídu to spraviť oni..."

To je smutné. Obaja hľadeli na stôl, ktorý pomaličky halili obláčiky dymu. Nato sa pozreli na seba. No ešte si neboli istí, či sa dobre rozumejú. Nutné chválenie Hitlera pri svojich rečníckych prejavoch – to robili, aby Nemci dali pokoj. V tom ustúpili. Ale nacizmus... veď diktátor niečo sľúbil. Pravdepodobne do vetra. Ešte stále na seba Tiso s Tukom hľadeli. Naraz sa začali byľku usmievať.

„Sme národní, pán minister?" opýtal sa Tiso trošku neviniatkovským tónom hlasu.

„Sme," zhasil Tuka cigaretu.

„A sociálni sme, namôjpravdu, tiež," dodal.

„Takže..." oprel sa Jozef Tiso o operadlo, „máme slovenský národný socializmus."

„Slovenský," prikývol Tuka, žmurkol a dvihol ukazovák.

Keď už tu niečo také máme, nebudú chcieť Nemci prísť robiť „poriadky." Len ktovie, či ich takto prekabátime... skúsiť to však treba, vraveli si v duchu Tiso aj Tuka. A nahlas sa dohodli, že ten výraz, slovenský národný socializmus, sa bude šíriť ďalej. No obsah slovenského systému sa nezmení. Naďalej bude, samozrejme, kresťanský, slovenský, a tým aj sociálny. Ak sa bude dať, budeme aj v rečiach hovoriť, že si nedáme nanútiť cudzie modly. Tak sa Tiso kdesi vyjadril – pozrime ho, už o tom hovorí.

Chodenie k Hitlerovi sa však neskončilo. Slovenský štát potrebuje armádu v týchto časoch. Severní i južní susedia nejavia známky, že by prestali mať záujem o Slovensko. Nemci však chceli dovoliť Slovenskému štátu len päťdesiattisíc vojakov. Viac nie. Slováci však žiadali stopäťdesiattisíc vojakov. Nech majú možnosť brániť sa, nie? A nik nechcel zo svojich požiadaviek ustúpiť.

Až nemeckí generáli položili na stôl, že je to „nezmeniteľná vôľa" Hitlera. Vtedy si Tiso povedal, že to skúsi sám.

Diktátor oslavoval päťdesiatku, tak k nemu išli na návštevu všetci možní a zúčastnili sa slávností. Tých všetkých možných myslím z celej Európy. Mnoho takých, ktorým od neho nič nehrozilo. Ale tlieskali, ukláňali sa – lebo Hitler bol najmocnejší činiteľ v Európe. Mali ste vidieť, ako sa niektorí plazili. Slovenskí politici s Tisom stáli neškodne v sprievode, vrúbiacom cestu, a potom na tribúne. A potom... a potom to bolo v ktorýsi deň zaujímavé. Hitler pozval Jozefa Tisa na raňajky.

Sedeli za stolom a zobďaleč nejaký Hitlerov papaláš sa prizeral. Tak sa dali postupne do reči. Jozef hovoril len s diktátorom, lebo papaláš sa na Tisa iba letmo podíval, bol preň len ako mokrá handra. Tiež sa usmial, tiež tam čosi povedal, ale to už všetci zabudli, tak vám to nepoviem. V reči medzi Tisom a Hitlerom bolo stále veselšie. Ten druhý sa pri Jozefovi cítil – nevedno prečo – jednoducho dobre.

„Vo vlaku cestuje františkán v habite. Prisadne si chlap a vyzlečie si košeľu, takže na vrchnej časti tela už nič nemá. ‚Vidíš? To si ty nemôžeš dovoliť,´ vraví františkánovi. Františkán odíde, vráti sa zas v habite a hodí na sedadlo nohavice: ‚vidíš? To si ty nemôžeš dovoliť.'"

Čo vám mám rozprávať? Tiso hovoril žart za žartom, pokojne pri tom sedel, Hitler sa smial, až sa po stehnách plieskal. O to viac, že jeho hosť ovládal viedenskú hatmatilku.

Slovensko mohlo mať stopäťdesiattisíc vojakov. Inak v podstate nie je známe, že by Hitler zmenil „svoju nezmeniteľnú vôľu."

Snem veselo fungoval, všetky dôležitejšie veci sa pretriasali na vláde. Za Tisom preto chodilo veru mnoho ľudí.

Raz, povedzme si, došiel Gejza Medrický. Bol ministrom hospodárstva. Predložil svoje veci a dostali sa s Tisom i do reči o svojich zážitkoch. Gejza nepovolil vyrúbať horu, ktorú dedinčania vyrúbať chceli. Kravičiek, vraveli, ubúda, a do školy nám prší. Potrebujeme súrne novú školu a pasienky. Hora pôjde teda preč. Ale minister nepovolil.

Pod kopcom s horou sa totiž rozkladali polia. A Medrický tvrdil, že by ho pochválili, keby povolenie vydal, no synovia a vnuci dedinčanov už tak nie... posmievali by sa jemu i dedinčanom, akí to boli hospodári. Hory nebudú nasakovať vodu, tá bude preto voľne tiecť, zničí pasienky, odplaví zeminu z polí... ich školskej otázky sa Gejza ujme a vybaví podporu z ministerstva školstva a z biskupského úradu. No hora ostane horou. Dedinčanom musí záležať na prospechu celého národa i jeho budúcnosti, nielen na okamžitom prospechu jednej kravičky. Nech radšej robia melioráciu terajších pasienkov...

Predsa Slovenský štát nebude pokračovať v drancovaní lesov, ako to bolo kedysi.

Dobre si to vyriešil, Gejza, vravel Tiso a už sa lúčili. Nadišiel totiž už piatok večer a Tiso musel do Bánoviec. Tam ho dnes čakala Jozefínka.

„To je krásne, že už od júla máme vlastnú ústavu. A voláme sa Slovenská republika..." vyhŕkla hneď Jožka.

„Vari si ten názov nečakala?" zasmial sa Jozef Tiso.

Aj Jožinka sa smiala.

„Ale áno, však vidím, že nie sme kráľovstvo."

„Dôležité je," posadil sa Tiso za stôl, „že máme sociálny systém inšpirovaný encyklikami, a že sa Slovenská republika orientuje podľa kresťanstva."

„To sa nebude páčiť ani nacistom, ani komunistom," podotkla Jožka.

Tiso sa zatváril dobromyseľne a obaja sa rozosmiali. Dali si zemiaky a pokračovali v hovore.

„A čo bude so stranou, Jozef? Veď od Hlinkovej smrti nemá predsedu. Minulý rok na jeseň sa zjednotila s ostatnými stranami – a spoločného predsedu niet..."

Jozef mlčal. No predsa sa o chvíľočku rozhodol hovoriť.

„Predsedom strany som už pár dní ja, Jožka."

Povedal to tak úplne... normálne.

Jožka ostala pozerať a pozerala, kým jej na tvári nezačal hrať úsmev.

„Jozef... to si mal čakať. Nik na Slovensku nie je podľa mňa na to vhodnejší. A máš obľubu u ľudí."

„Svetská sláva – poznáš to porekadlo, Jožinka."

„Ešte nám chýba prezident," riekla Jožka potichu a nahla sa cez stôl.

„Poďme do kuchyne, sú tam ešte zemiaky, pokiaľ ich pán kaplán nezjedol," zdvihol sa Jozef od stola.

Tiso bol v jednom kole, no vždy si našiel čas, aby chodil ľuďom rečniť. Povedzme keď nadišiel október, mal príhovor na oberačkových slávnostiach vo Vajnoroch pri Bratislave. Bola to milá slávnosť. Jozef vravel, že Slovák vie byť nielen tvrdý, pracovitý, ale aj veselý. A ešte povedal, že niet horšieho na svete, ako človek zachmúrený, ktorý vždy nesie dolu obrátený nos. Áno, tak vravel... No pekne...

„Mamička, kedy tam už budeme?" pýtalo sa rakúske dievčatko mamičky, tiež rakúskej. Však už tam hneď budú.

„Prečo sú toľkí tak veselo oblečení?" pýtalo sa ďalej zarazené detičko.

„To sú oblečení v ich krojoch. To sú všetko Slováci. Pozri, aha!" upozorňovala mamička na rovesníčky-dievčatká obďaleč.

„To sú Slováci? A prečo sa tak usmievajú?"

„Majú tu dnes veľkú slávu."

Dievčatko si vzdychlo.

„Mami, kúpime tú buchtičku?"

„Už si zase hladná? Neboj sa, kúpime."

„Mami, a prečo Slováci majú také buchtičky, a my nie?" Pýtalo sa dievčatko ďalej, ale jeho otázka sa akosi stratila, lebo sa s mamičkou zamiešali medzi ľudí.

Medzi veľké množstvo ľudí.

Všetci stáli zoradení pozdĺž cesty z univerzitnej auly k prezidentskému palácu. Áno, dnes sa to dialo. Dvadsiateho šiesteho októbra 1939. Uvedenie prezidenta do úradu.

Dlho-predlho ľudia čakali na niekoho, kto by ich viedol. Stáročia. A teraz majú prezidenta. Však básnik Valentín Beniak o ňom písal, žeby „nám v ňom zasa vstal slávny náš Svätopluk, náš starý dobrý kráľ." Slovenský prezident, ľudkovia. Nie je to ani sen, ani psina.

Ani Tiso nerozmýšľal, či sa mu nesníva. Trošku ho iba zarazilo, že bol zvolený jednoznačne, všetkými šesťdesiatjeden hlasmi.

Lebo – on je ten prvý slovenský prezident.

V aule Slovenskej univerzity sa zhromaždila spústa hostí zo Slovenska i zo zahraničia. Hlava na hlave. Prišli sa pozrieť na skladanie prezidentského sľubu. Martin Sokol svojím pokojným, úplne nesviatočným, a predsa veľmi sviatočným hlasom požiadal Jozefa Tisa, aby pristúpil ku krížu a povedal ten sľub. Tiso prišiel a svoje odriekanie sľubu zakončil:

„Tak mi Pán Boh pomáhaj!"

Nato išiel podať Sokolovi ruku. A keď dopovedal ten sľub, začali hrať dedkovu pesničku. Naozaj, keby tu bol, tešil by sa. Ale však tu je a teší sa, nie? Možno tu niekde je aj Karol Körper, aby si všetko zapísal.

Obrovský potlesk bol odmenou za prezidentský sľub. Potom Jozef vyšiel von, čakal tam koč s bielymi koníkmi. Odvezie ho k prezidentskému palácu. Ľudia jasali čoraz búrlivejšie. Tlačili sa neúrekom, no boli šťastní. Všetci boli ohodení, v krojoch, vo sviatočných odevoch a Tuka mal psie dečky.

Tiso ostal na malú chvíľu stáť.

A pozrel sa sem.

MONIKA MIČUDOVÁ

Zo skicára Andreja Mišanka

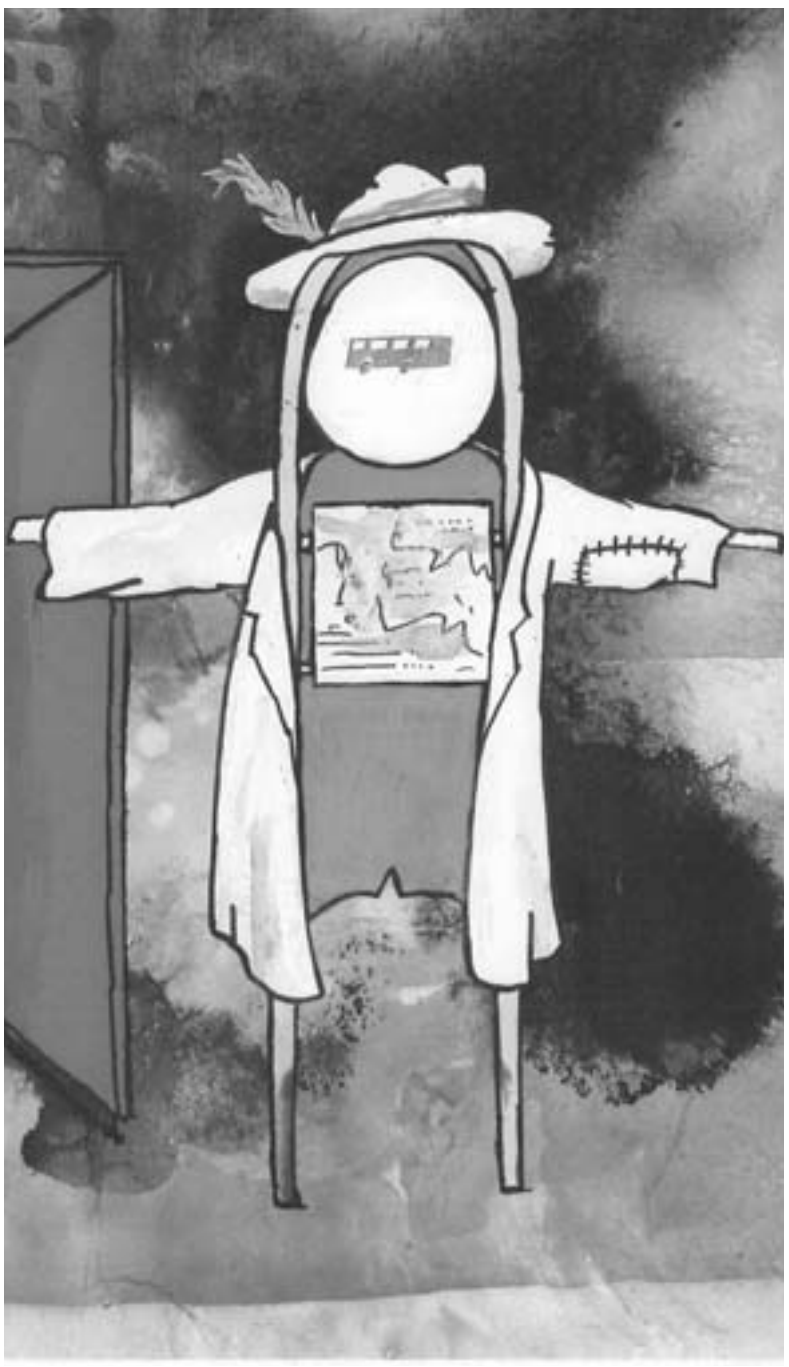

Kapitoly z dejín katolíckej faleristiky a drobnej plastiky I.

Rad sv. Silvestra

Medzi vyššie pápežské vyznamenania patrí Rad sv. Silvestra (Ordine pontificiodi San Silvestro Papa). Bol založený pápežom Gregorom XVI. bulou Cum hominum mentes z 31. októbra 1841. Pôvodne bol udeľovaný s rádom Rádom zlatej ostrohy, ktorý je dodnes pokladaný za najstarší rytiersky rad na svete a ktorého počiatky siahajú podľa legiend do čias cisára Konštantína Veľkého (324 – 337) a jeho Zlatého vojska. Oddelenie oboch radov potvrdil 7. februára 1905 pápež Pius X., ktorý bulou Multum ad excitandos zriadil samostatný pontifikálny Rád sv. Silvestra. V hierarchii pápežských vyznamenaní zaujíma Rád sv. Silvestra piate miesto, pričom bol primárne určený a udeľovaný predovšetkým vyšším úradníkom a právnikom pápežského dvora, ale aj osobnostiam s mimoriadnymi zásluhami v oblasti vedy a umenia. Od minulého storočia bola táto pápežská dekorácia udelená aj viacerým nekatolíckym osobnostiam. Rad bol pomenovaný podľa pápeža sv. Silvestra I. (313 – 335), za ktorého vlády sa kresťanstvo pretvorilo z niekdajšej prenasledovanej ilegálnej náboženskej spoločnosti na štátom uznaný kult a nastúpilo cestu svojej celosvetovej expanzie. Sám Silvester I. bol podľa dobových svedectiev chorľavý starec, ktorý sa na väčšine jednaní nechával zastupovať a stal sa poddajným nástrojom realizácie plánov cisára Konštantína Veľkého, ktorý pochopil silný potenciál kresťanstva pri stabilizácii ríše, oproti nekompaktnosti, diverzifikovanosti a celkovému úpadku vtedajších pohanských kultov. Silvester I. zomrel 31. decembra 335 a bol pochovaný v bazilike sv. Priscilly, ktorú nechal vybudovať ešte za svojho pontifikátu. Po viac ako štyristo rokoch jeho ostatky nechal preniesť pápež Pavol I. (757 – 767) do chrámu sv. Silvestra in Capite.

Základným radovým odznakom je zlatý osemhrotý bielo smaltovaný kríž, ktorý nesie na averze modrý kruhový terčík s portrétom svätca a kovovým kruhopisom SANC. SILVESTER P. M. (Svätý Silvester Pontifex Maximus /pápež/). Na reverze je v kovovom stredovom terčíku hlavný symbol pápežov – tiára a skrížené kľúče, okolo ktorého sú na modrom smaltovanom podklade kruhového lemovania kovové latinské letopočty založenia a osamostatnenia sa radu (MDCCCXLI – MCMV). Medzi ramenami kríža sú malé rozbiehavé zlaté lúče. Rádová stuha je červená s dvoma čiernymi pruhmi. Pôvodne bol tento rád udeľovaný vo vojenskej a civilnej triede, no v súčasnosti je udeľovaný výhradne civilným osobám. Rás sv. Silvestra má štyri stupne: rytier (kríž na hrudi), komandér (kríž na krku), komandér s hviezdou (kríž na krku a hviezda ľavej strane hrude) a veľkokrížnik (veľkostuha/šerpa/ a veľká hviezda, predtým aj reťaz /kolana/). Od 19. storočia je zavedená rádová uniforma, ktorú tvorí čierny frak so zapínaním ku krku a so zlatými palmetami na manžetách a vysokom golieri, čierne nohavice s lampasmi a čierny dvojrohý klobúk s kokardou. K uniforme patrí kord s perleťovou rukoväťou a zlatým strapcom (portépée).

Jedným zo slovenských nositeľov vyššieho stupňa tohto pápežského vyznamenania bol akademický maliar Mikuláš Jordán, ktorému pápež Pius XII. udelil v roku 1947 komandérsky kríž Rádu sv. Silvestra. Nebolo to jeho prvé pontifikálne vyznamenanie, pretože ešte v roku 1937 mu pápež Pius XI. udelil za jeho vznikajúcu prácu v oblasti cirkevného

umenia zlatý záslužný kríž Pro Ecclesia et Pontifice. Mikuláš Jordán sa narodil 7. júna 1892 v Prešove v rodine miestneho keramikára a kachliara Bartolomeja Jordána a jeho manželky Alžbety, rodenej Sedlákovej. Základy maliarstva mu v Jarovniciach sprostredkoval umelec svetového mena Pavol Szinyei – Merse, u ktorého mladý M. Jordán pracoval po skončení strednej školy. V rokoch 1910 – 1914 absolvoval štúdium na Akadémii výtvarných umení v Budapešti pod vedením profesora Teodora Zemplényiho.

Počas 1. svetovej vojny narukoval k honvédom – delostrelcom, ale ani počas tohto obdobia neprestal maľovať, a tak jeho diela mohli nájsť návštevníci výstavy armádnych výtvarníkov roku 1917. Dva roky po vojne otvára M. Jordán v prešovskom Čiernom orle svoju prvú súbornú výstavu a ešte v tom istom roku absolvoval študijné cesty a pobyty v Krakove a Varšave. Pod vplyvom svojich učiteľov sa venoval plenérovej maľbe, no predovšetkým portrétnej tvorbe. Je autorom portrétov prešovskej miestnej civilnej a vojenskej honorácie, ale aj zahraničných osobností. Okrem toho portrétoval prešovských gréckokatolíckych biskupov Pavla Gojdiča, Štefana Nováka a Dionýza Nyáradiho, ako aj kanonikov a rímskokatolíckych prelátov z Prešova. Pre súkromnú obrazáreň ľvovského arcibiskupa grófa Andreja Septiczkého namaľoval portrét prvého prešovského gréckokatolíckeho biskupa Gregora Tarkoviča (1818 – 1841). V roku 1927 sa stal členom Jednoty výtvarných umelcov Slovenska. Rovnako dôležitou sa v Jordánovej tvorbe stala reštaurátorská práca, ktorej sa vyučil na kurze Múzea krásnych umení v Budapešti v roku 1938. Medzi najlepšie práce v tejto oblasti patrí reštaurovanie obrazu Golgota od J. Rombauera v Kapušanoch, obrazu sv. Jána Nepomuckého od I. Krakkera v Nižnom Šebeši, reštaurovanie troch oltárov v pútnickom kostole v Gaboltove, reštaurovanie hlavného goticko-barokového oltára v prešovskom Dóme sv. Mikuláša, či oltár a štyri sochy od majstra Pavla v kostole sv. Jakuba v Levoči. Do komunistického prevratu v roku 1948 maľoval alebo reštauroval takmer deväťdesiat kostolov a kaplniek. Od roku 1945 bol členom spolu Svojina a od roku 1948 sa musel povinne registrovať vo Zväze výtvarných umelcov.

Okrem cirkevných vyznamenaní bolo M. Jordánovi roku 1967 udelené československé štátne vyznamenanie Za vynikajúcu prácu a v roku 1973 dostal ako prvý Cenu mesta Prešova. Zomrel 16. apríla 1977 a pochovaný je na mestskom cintoríne vo svojom rodnom Prešove.

VOJTECH KÁRPÁTY

Kto sa bojí pravdy?

Neznámy národný odboj počas Slovenského štátu

Ing. Štefan Janovjak bol za Slovenského štátu šéfom bratislavskej Mestskej plynárne, po falošnom udaní roku 1946 zavretý, jeho manželka so šiestimi deťmi na ulici. Súdnym rozsudkom boli odňaté občianske práva tomu, kto Bratislave zachránil plynáreň (pozri SNN, 6.jún 2015, Peter Valo: Ako šéf plynárne ožral esesákov). Za totality, ako nespoľahlivý a reakcionár, viackrát vyhodený zo zamestnania, prenasledovaný ako veriaci.

Okupácia 1968 dala mnohým podnet na odchod na Západ. Skúsenosti po roku 1946, najmä tie za totality, motivovali. Z početnej rodiny, šesť synov a jedna dcéra, odišlo šesť detí. Do sveta: Kanada, USA, Francúzsko, Nemecko, Švajčiarsko.

Pekné oblečenie dodala americká UNRA (United Nations Relief Agency) v rámci materiálnej podpory povojnovej Európe.

Pri príležitosti 50-ročného výročia odchodu z Bratislavy, Štefan ml. vydal knihu Opustiť Bratislavu. História a historky, 1670 - 2018. Rodinné spomienky ako dar mladej generácii.

Jedným z pilierov knihy je vyjadrenie vďaky Pánu Bohu za všetko prežité. Kniha je v neposlednej miere symbol vďaky za ľudí, ktorých rodina Janovjakovcov smela poznať, mať za priateľov.

Vedúcu pozíciu medzi nimi zaujal JUDr. Alexander Virsík (1895-1982). Bol aj birmovným otcom všetkých šiestich bratov a jeho manželka birmovnou matkou Márie, jedinej dcéry Janovjakovcov. Z knihy Opustiť Bratislavu prinášame kapitolau Beethoven a slivovica, ktorá je venovaná pánu Virsíkovi alias ujovi Šaňovi.

BEETHOVEN A SLIVOVICA

Srdce nemého
počuje aj hluchý

Busta Beethovena v nadmernej veľkosti skrášľovala skromnú knižnicu uja Šaňa. Často sme chodili k ujovi po radu, po riešenie našich mládežníckych neriešiteľných problémov. Ujo prijal každého z nás vľúdne a ochotne. Nekonečná trpezlivosť sálala z jeho pokojnej tváre. Sediac oproti nemu mi nevdojak zalietal pohľad na knižnicu za jeho chrbtom. Hlavne na bustu Beethovena, stojacu na poličke. Vedľa Beethovena bola malá časť poličky, v ktorej nestáli knihy, ale bola zatiahnutá malým závesom. Ujo odtiahol záclonku, vybral fľašu slivovice, nalial do kalíštekov, pripili sme si, rozhovorili sa. Slivovica prispela k rozviazaniu jazyka, otvorila moje utrápené srdce. Ujo si ma vypočul, položil otázku tak, že som sám našiel odpoveď, riešenie môjho problému. A hluchý Beethoven počúval, počúval a počúval. Nielen mňa. Všetkých piatich prostredných súrodencov. Ujo Šaňo bol našim dôverníkom, najdôvernejším priateľom.

Ujo Šaňo vyštudoval právo. Počas štúdia bol na fronte v prvej svetovej vojne, vrátil sa robiť skúšky, v uniforme, ako dôstojník so šabľou, potom naspäť na front. Rozprával mi o delostreleckom útoku na ich oddiel. Nachádzali sa na peknom vŕšku, výborná pozícia na kontrolu okolia. Ale katastrofálna pozícia, lebo boli ako na miske, nepriateľ do nich pálil, ujsť nemohli. Paľba neprestávala, neďaleko uja vybuchla bomba: lietajúce telá, kamene, zem. Našiel sa pod mŕtvymi telami, v rukách zvierajúc ruženec. Povedal: „Po takom zážitku človek vidí všetko inými očami, až do smrti.“ To bolo všetko čo mal: ruženec – nádej(1). Nastal večer, paľba prestala. Nepriateľ bol presvedčený o úspechu, prestal páliť. Nadišla noc. Podarilo sa mu odplaziť sa aj s niekoľkými kamarátmi, boli zázračne zachránení.

Náš Tato sa rád zabával. Neraz išli na rybačku rovno zo zábavy, skoro ráno ryby dobre berú. Išli autom, čo po intenzívnej zábave, spojenej s alkoholom, nebolo ideálne. Myšlienka: veď máme tu pod nosom Dunaj, prečo chodíme inde? Slovo k slovu, rozhodnutie padlo: prenajali si od grófa Pálfyho dvadsaťpäť kilometrov Dunaja. Skoro ráno, rovno z Reduty, Savojky a či Carltona, v smokingoch išli k Dunaju, chytali ryby. Bolo ich neúrekom.

I prišla myšlienka: škoda toľkých rýb, mali by sme postaviť konzerváreň, v zimnom prístave voda po celý rok nezamŕza, to by bolo vhodné miesto. Súhlasili všetci traja. Jeden z nás musí byť šéfom budúcej fabriky. Tato, šéf Mestskej plynárne a ten druhý priateľ, Dr. Imrich Karvaš, guvernér Slovenskej národnej banky, ako štátni zamestnanci mohli súkromne podnikať len finančne. Zostával len ujo Šaňo, ktorý sa však ohradil, že on podnikaniu nerozumie, je predsa právnik. „Neprekáža“, zahlásili ti druhí dvaja, „hlasujme!“ Dvaja štátni zamestnanci zdvihli ruky, prehlasovali uja Šaňa. Hneď mu aj zagratulovali ako novému riaditeľovi továrne na spracovanie rýb. Toľkoto nonšalantné rozprávanie nášho Tatu. Ale realita vtipnosť nepoznala.

Vedúci predstavitelia štátu sa dozvedeli z nemeckých zdrojov, že Nemci chcú postaviť na našom území továreň na výrobu rybích produktov. Zrejme to bolo priamo od prezidenta Tisa. Ujo Šaňo, ako tajomník obchodnej komory Slovenského štátu, dostal krkolomnú úlohu: začať so stavbou továrne do troch dní – stavebné povolenie vybavil na počkanie Ing. Pecho-Pečner, námestník mešťanostu, za výdatnej podpory Imricha Karvaša. Architekt a ujo Šaňo vytvorili v priebehu dvoch dní(!) základy projektu na výstavbu závodu. Na tretí deň prišla k prezidentovi delegácia z Nemecka s požiadavkou na vybudovanie závodu. Tiso im oznámil, že na Slovensku sa práve začala výstavba takéhoto podniku a ich požiadavka už nie je aktuálna. Ilustrácia, ako fungoval národný odboj počas Slovenského štátu!

Malo to extrémne vážnu predohru: Poslanec a štátny tajomník Štefan Polyák poveril uja Šaňa riešením židovskej otázky – na popud vtedajšieho predsedu vlády Vojtecha Tuku. Ujo Šaňo vycestoval do Nemecka, aby sa oboznámil s protižidovskými zákonmi v Nemecku, čo bola požiadavka predsedu vlády. Tam sa stretol so spolubojovníkmi z prvej svetovej vojny, ktorí mu podrobne podali výklad a dôsledky zákona. Keď sa vrátil, informoval osobne Vojtecha Tuku, že na Slovensku neodporúča takýto zákon prijať a aplikovať. Predseda vlády mu pohrozil a požiadal ho, aby abdikoval z funkcie tajomníka obchodnej komory a odišiel do predčasného dôchodku, čo ujo Šaňo urobil. Tak sa zbavil záväzkov a mohol sa začať venovať RYBE.

Ujo Šaňo úspešne viedol podnik, angažoval sa, vylepšil stroj na odrezávanie rybacích hláv: strojnásobil(!) rýchlosť. Konzervy sa vyrábali, prišiel front, po vojne zoštátňovanie, skončila súkromná konzerváreň a ujo Šaňo bol v roku 1948 prepustený.

Vo fabrike sa počas vojny schovávali pred gestapom a HG ako pracujúci rôzni odporcovia režimu, komunisti ako aj partizáni po potlačení povstania. Cítili vďaku za preukázanú pomoc, boli proti odstaveniu človeka, ktorý im cez vojnu pomohol. Po pro-teste komunistov a robotníkov museli uja Šaňa prijať späť do vedenia, no už len ako technického námestníka.

Odstavili ho až po roku 1950, keď likvidovali rehole. Ujo Šaňo bol postavením najvyšším laikom v Katolíckej cirkvi a Mariánskej kongregácie za Slovenského štátu, a tak ho mohli komunisti odstaviť ako ideologický nevhodného človeka. Ujo Šaňo potom dlhé roky pracoval ako opravár tkáčskych strojov po celej republike – bola to liečba prácou ako to nazývali komunisti. Raz stretol v Bratislave človeka, ktorému zachránil počas druhej svetovej vojny život. Bol občanom Sovietskeho zväzu. Keď sa dozvedel, čo ujovi Šaňovi spravili komunisti, vybavil si audienciu u šéfa Technickej knižnice, ktorému, ako akademik ZSSR, odporúčal uja Šaňa ako vynikajúceho lingvistu, prijať do zamestnania v Technickej knižnici v Bratislave. Pracoval tam do osemdesiateho tretieho roku svojho života.

Ako 72-ročný mal konečne kvalifikovanú prácu: ovládal cudzie reči, prekladal, z novej technickej knihy urobil výťah v slovenčine. Každá reč pasuje, ujo ovládal aktívne sedem rečí, pasívne asi pätnásť. A doplňoval: ako 76-ročný absolvoval kurz technickej angličtiny. Vysokokvalifikovaná práca. A plat? 3 koruny a 60 halierov na hodinu – kilo chleba...

Ujo Šaňo – rytier šľachetnosti. V tej najvyššej miere bezúhonný človek. Bol obeťou totality, dôsledne prenasledovaný. Trikrát postihnutý: stratil miesto, byt aj majetok. V roku 1952, v rámci akcie “B” dostal zákaz bývať v Bratislave(2). Nebolo inej - možnosti, odsťahoval sa aj so svojou manželkou k jej matke, ktorá bývala vo vinohradníckom domčeku aj s dvomi sestrami od uja Šaňa: lepšia drevená búda, zopár štvorcových metrov. Búda na odkladanie nástrojov, schovanie sa pred letnou búrkou, nie na bývanie; jediná miestnosť bola kuchyňou, obývačkou i spálňou. Zrazu bydlisko pre piatich ľudí a ešte aj v takej kombinácii. Ujo Šaňo a štyri ženy: svokra, manželka a dve sestry. Ujo Šaňo odtiaľ v liste žartovne napísal: „Tu som lepšie porozumel modlitbu Zdravas Mária, čo znamená byť požehnaný medzi ženami” – veľká dôvera v Boha, vysoká inteligencia. Ujo Šaňo, vtedy 59-ročný, tam choval králikov.

A Beethoven počúval. Počul i to, čo mi ujo v liste opísal: „Niekto zvoní: pred dverami pol tucta detí a jedna pani, či môžu ísť ďalej? Vojdú dnu, postavia sa do polkruhu, zaspievajú mi pesničku a každé dieťa mi dá jeden orech. Mlčky odchádzajú. Len tá pani tichúčko povie: ‘Som ich učiteľka náboženstva, deti sa chceli poďakovať za váš preklad

JUDr. Alexander Virsík

katechizmu'. Zatvorím dvere a od dojatia plačem, takú krásnu a hodnotnú odmenu som v živote nedostal".

Beethoven počul aj údery totality, nekonečne trpezlivo počúval. Znižovanie platu až po prepustenie z práce. Penzia stačila na nájomné, elektrinu a plyn, šaty sa už nekupovali. Napísal mi: „Mojou pýchou a zadosťučinením je môj chudobný zovňajšok...". Jesť sa musí, na stravu si treba privyrobiť, ujo Šaňo je 84-ročný.

Podal si žiadosť o zvýšenie penzie, veď už za jeho dobrovoľné príspevky do penzijnej pokladne pred rokom 1948 by mal dostať dvojnásobok. Prekontrolovali: namiesto 806 dostane iba 802! Túto politickú facku Beethoven nepočuje: vládne duchovná krása, koncertné piano sa nehanbí pred nábytkom z nehobľovaných dosiek, chudoba len materiálna. Stále väčšie uskromňovanie, zmenšovanie príbytku, až po ten najmenší, tiež zbitý z dosiek, rakvu.

11. december 1982. Cestujem z Londýna do Manchestra. Kvôli dvom vlakovým nehodám trvá okružná cesta takmer osem hodín, vo vlaku až do skorého rána. V kupé sedíme asi desiati, v nevykúrenom vlaku mrzneme. Osud mi vnútil čas, modlil som sa ružence jeden za druhým, meditoval, veľa myslel na ťažko chorého uja Šaňa. Náhoda? V tú noc zomrel ujo Šaňo.

Je milosťou, ba životným šťastím, poznať a mať za priateľa takého velikána ľudskosti, akým bol náš ujo Šaňo.

DOSLOV

Počas celej doby existencie Slovenského štátu sa inteligencia-rodoľubi angažovala v odboji. Väčšina týchto národovcov, ktorí sa počas Slovenského štátu angažovali, pričom neraz riskovali aj svoju vlastnú hlavu, dostali za totality nezaslúženú odmenu perzekúcie, väzenia, ba viacerí zaplatili svojim životom. Tak aj prezident Dr. Jozef Tiso. Dr. Hans Keller, vtedajší vicekonzul Švajčiarska na Slovensku, píše: „Po skončení vojny, na naliehanie Čechov, západní spojenci vydali novým pánom v Prahe v okovách toho muža, ktorému celý slovenský národ tak veľa dlhuje. Tí ho vo fraškovom procese odsúdili na smrť. Na Slovensku sa všeobecne očakávalo jeho omilostenie. Beneš však žiadosť o milosť odmietol; na jeho rozkaz obesili Tisu v Bratislave na úžas celého Slovenska, a to bez rozdielu straníckej alebo náboženskej príslušnosti."

Nie všetci hrdinovia nášho národa, ktorí sa na poli hospodárskom ako aj sociálnom angažovali v odboji proti Hitlerovi, sú známi. K tým neznámym, ktorí bojovali za prirodzené právo na sebaurčenie pre náš národ a za záchranu nášho národa pred boľševizmom, patrí aj JUDr. Alexander Virsík.

POZNÁMKY:

1/ Ruženec. Za totality museli väznení kňazi pracovať v baniach, kameňolomoch. Kňaz spomína: pred denným odvezením do kameňolomu sme museli všetko odovzdať, aj ruženec. Na námietku, že prečo aj ruženec, odpovedal dozorca: Aj ruženec! My to vieme, ruženec je vašim náboženským guľometom. Sem s ním! V práci sa každý deň pomodlili aj ruženec, ruženec sa dá modliť aj na prstoch, na to ale dozorcovia neprišli...

V Akcii B, "B" pre „byty", sa malo v Bratislave uvoľniť asi 1500 bytov: pre robotníkov, aby sa zmenila sociálna štruktúra v Bratislave. Akcia B zničila životy stovkám rodín. Masové vysťahovávanie nepohodlných osôb postihlo viaceré veľké mestá. Len z Bratislavy bolo násilne vysťahovaných 672 rodín, mnohé s viacerými deťmi. Zoznam „nespoľahlivých osôb" určených na vysídlenie dodávala polícia. Vysídlení patrili zväčša ku hospodárskej a politickej špičke spoločnosti spred totality.

2/ V Londýne možno navštíviť St. Paul's Cathedral a zamyslieť sa pred obrazom: Ježiš stojí pred dverami bez kľučky, nepretržitá a trpezlivá ponuka na to, aby sme Ho pozvali vstúpiť. Ježiš sa nevnucuje, čaká.

Patrón Švajčiarska, Bruder Klaus, žil v malinkej cele (Flüeh, CH). V životopisných knihách o ňom som nenašiel zmienku o unikátnej stálej ponuke na vstúpenie: dvere mali zámku a kľučku len zvonku, sám sa nezatváral.

Nepretržitá ponuka na vstúpenie aj u uja Šaňa, napriek zamknutým dverám do bytu.

ŠTEFAN JANOVJAK

Rozvrat v pravoslávi

Pravoslávna Cirkev – po Katolíckej cirkvi najpočetnejšie kresťanské spoločenstvo – je zoskupením samostatných autokefálnych cirkví. Donedávna ich bolo štrnásť: Carihradská autokefálna cirkev, Alexandrijská, Antiochijská, Jeruzalemská, Gruzínska, Cyperská, Bulharská, Srbská, Ruská, Grécka, Poľská, Rumunská, Albánska a Pravoslávna cirkev Českej republiky a Slovenska.

V predvečer sviatku Zjavenia Pána (Troch kráľov), dňa 5. januára 2019, sa počet týchto autokefálnych cirkví oficiálne rozšíril o ďalšieho člena. V ten deň totiž carihradský ekumenický patriarcha Bartolomej I. – ktorý medzi patriarchami Pravoslávnej cirkvi sa pokladá za „prvého medzi rovnými" – podpísal tzv. tomos autokefálie Pravoslávnej cirkvi Ukrajiny, čím sa Pravoslávna cirkev na Ukrajine oficiálne vyčleňuje zo závislosti na Moskve a stáva sa 15. autokefálnou cirkvou Pravoslávia.

Normálne by takáto udalosť mala byť príležitosťou všeobecného jasania a osláv. Tentokrát však sme svedkami prejavov znepokojenia a vzájomného obviňovania. Rozhodnutie ekumenického patriarchu sa stretlo s otvoreným nesúhlasom najpočetnejšieho člena spoločenstva, Ruskej pravoslávnej cirkvi. Táto cirkev donedávna zahrňovala asi 150 miliónov veriacich. Rozhodnutie uznať Ukrajinskú pravoslávnu cirkev však znamená, že od 6. januára 2019 ich má byť asi o 30 miliónov menej. Moskva prejavila svoje znepokojenie a nesúhlas s rozhodnutím tak, že prerušila styky a zväzky s carihradským patriarchátom.

Niet ani najmenších pochýb o tom, že v pozadí celého procesu je súčasné politické napätie medzi Ukrajinou a Ruskom, ako aj chaotická situácia, ktorá lomcuje Ukrajinskou pravoslávnou pospolitosťou od prvého dňa vyhlásenia štátnej nezávislosti Ukrajiny. Po rozpade Sovietskeho zväzu sa ukrajinské pravoslávie sa nedokázalo prispôsobiť novým pomerom, s výsledkom, že na území Ukrajiny začali pôsobiť až tri pravoslávne cirkvi: Ukrajinská pravoslávna cirkev podriadená Moskovskému patriarchátu, Ukrajinská „autokefálna" pravoslávna cirkev a Ukrajinská pravoslávna cirkev podriadená Kyjevskému patriarchátu. Z historických a tradicionálnych dôvodov svetová pravoslávna komunita uznávala iba Ukrajinskú pravoslávnu cirkev podriadenú Moskovskému patriarchátu, tie ďalšie dve sa všeobecne pokladali za schizmatické cirkvi. Ako je totiž známe, pred 330 rokmi carihradský ekumenický patriarcha Dionýz IV. oficiálne potvrdil vtedajší status quo a postavil pravoslávnu cirkev na Ukrajine pod jurisdikciu moskovského patriarchátu.

Rozhodnutie vyčleniť pravoslávnu cirkev na Ukrajine spod právomoci moskovského patriarchátu vyvolalo vážnu krízu v svetovej pravoslávnej komunite. Niektorí západní pozorovatelia dokonca hovoria o možnosti rozkolu medzi moskovským a carihradským patriarchátom. S kritickým a odmietavým postojom moskovského patriarchátu zatiaľ verejne vyjadrili svoj súhlas a podporu tieto autokefálne pravoslávne cirkvi: srbská, poľská, bulharská a antiochijská.

Poľská pravoslávna synoda vydala komuniké, v ktorom sa vyčíta patriarchovi Bartolomejovi, že nielen on ale aj mnohí vedúci predstavitelia pravoslávnych cirkví doteraz pokladali Ukrajinskú pravoslávnu cirkev riadenú kyjevským patriarchátom za schizmatickú, pretože sa ilegálne odlúčila od moskovského patriarchátu. A zrazu hlava tejto schizmatickej cirkvi metropolita Jepifanij stojí na čele Ukrajinskej autokefálnej cirkvi s titulom prímasa a metropolitu Kyjeva a celej Ukrajiny.

Svoj nesúhlas s rozhodnutím vyjadrila aj Srbská pravoslávna cirkev, ktorá namieta, že"carihradský patriarcha urobil kanonicky nepodložené rozhodnutie a nezákonne priznal biskupskú hodnosť dvom vodcom schizmatických spoločenstiev na Ukrajine."

Patriarcha Bartolomej sa snaží ochladiť horúcu a napätú atmosféru. Hovorí: "Je ľudské a je demokratické mať rozdielne názory. Je však neprijateľné trhať zväzky vo svätom spoločenstve ako nástroj hrozby a nátlaku, a takým spôsobom vnucovať svoju mienku druhým. Som presvedčený, že naša sesterská Ruská cirkev oľutuje toto svoje krajné rozhodnutie."

Také je zaiste aj želanie všetkých ľudí dobrej vôle. Nevyzerá však, že by ono sa splnilo v dohľadnej dobe. Rozhodnutie nie je totiž iba organizačno-administratívnym zásahom, ale ako poukazujú jeho kritici - Poľská i Srbská pravoslávna cirkev - sú voči nemu aj určité kanonické a teologické výhrady. A nemožno prehliadnuť ani politické implikácie, zvýraznené prítomnosťou ukrajinských vládnych predstaviteľov (prezident Petro Porošenko, bývalý prezident Viktor Juščenko a predseda parlamentu Andrij Parubij) na slávnostnom akte podpísania tomosu v Carihrade.

FRANTIŠEK VNUK

KULTÚRA
Dvojtýždenník závislý od etiky
Redakcia: Sološnická 41, 841 04 Bratislava
Telefón: 0911 286 452
Vydáva Factum bonum, spol. s r. o..
Wolkrova 39, 851 01 Bratislava.
IČO: 35 734 710

Predseda redakčnej rady: *Július Binder* – Šéfredaktor: *Teodor Križka* – Cena jedného čísla je 1.60 € – Časopis vychádza každé dva týždne, s výnimkou mesiacov júl a august. Ročne vychádza 21 čísel – Stánkový predaj: Mediaprint Kapa, Pressegrosso, a. s. Objednávky prijíma Slovenská pošta na elektronicklej adrese: ganisinova.renata@slposta.sk – Objednávky do zahraničia vybavuje: Slovenská pošta, a. s., Stredisko predplatného tlače, Uzbecká 4, P. O. Box 164, 820 14 Bratislava 214, e-mail: zahranicna.tlac@slposta.sk – Telefonické predplatné: 02/54418102 alebo 02/54418091 – Registračné číslo: EV757/08 – Prijímame iba príspevky napísané elektronicky vo formáte word a graficky neupravené. Nevyžiadané rukopisy nevraciame. Stanovisko redakcie sa nemusí zhodovať s názorom autora – E-mail redakcie: kultura@orangemail.sk – Internetová stránka a archív časopisu: www.kultura-fb.sk –
ISSN 1335-3470 (tlačené vydanie) ISSN 1336-2992 (online)

Vianočný darček Slovensku - obnova slovenského pomníka vo Ľvove

V rokoch 1941 – 1943, v súvislosti s účasťou slovenskej armády vo vojne proti ZSSR – dobovo nazývanej vojna proti boľševizmu – na území bývalého Sovietskeho zväzu i Poľska vybudovala slovenská armáda niekoľko ústredných vojenských cintorínov. Na území dnešného Poľska to bolo v Záluži pri Sanoku, na území dnešného Bieloruska pri Kozinkách, a jeden aj na území Ruska, v predkaukazskej oblasti, pri obci Kľučevaja. Niekoľko ich bolo na území Ukrajiny: Ovruč, Lipovec, Mariupol.

V strede každého z nich sa vynímal pomník s menami pochovaných. Po návrate sovietskej moci v roku 1944 boli cintoríny zrovnané so zemou. Z pomníkov prežili iba dva, a to vo Ľvove a v Lipovci, v centrálnej Ukrajine.

Centrum historického regiónu Halič (latinsky Galícia)– Ľvov – bol od prvého delenia Poľska v roku 1772 súčasťou Habsburskej monarchie. Po jej rozpade v roku 1918 patril Poľsku, v roku 1944 si ho pripojil ZSSR. Ľvov býva označovaný za „poslednú stanicu“ západnej civilizácie, prípadne kultúry. Práve v tejto historickej perle, dnes miliónovej metropole západnej Ukrajiny, sa nachádza najmenší z niekdajších slovenských vojenských cintorínov. Odpočíva tu 17 našich vojakov.

Hoci ich hroby sa na Janovskom (dnes Janivskom) cintoríne nezachovali – keďže po roku 1945 ich prekryli nové, civilné – pamiatku vojakov pripomína betónový pomník v tvare rovnoramenného dvojkríža, na ktorom je nápis: Za Boha život, za národ slobodu. V spodnej časti pomníka je umiestnená mramorová tabuľka s textom: Obeťami k víťazstvu. Tu ležia hrdinovia slovenskej armády, ktorí zomreli vo vojne, keď išlo o zaistenie slovenskej samostatnosti a slobody. Nasleduje menoslov pochovaných.

Ľvovský pomník, rovnako ako aj ďalšie, vybudovali príslušníci Pracovného zboru slovenskej armády a slávnostne odhalený bol v nedeľu 19. októbra 1941. O pár dní nato, koncom októbra, sem zavítal aj prezident SR Dr. Jozef Tiso s ministrom národnej obrany gen. Ferdinandom Čatlošom. Bola to prvá, a podnes posledná, štátna delegácia, ktorá si slovenské hroby vo Ľvove uctila.

Pokiaľ ide o osudy samotných pochovaných, pri pohľade do armádnych prameňov zisťujeme, že ide spravidla o nebojové úmrtia, obete rôznych nešťastných náhod (napr. utopenie sa počas kúpania), zranení či incidentov z prvej fázy vojny. Konkrétne tu odpočíva jeden dôstoj-ník, poručík Ján Jánošík (1914, Jablonica) a 16 vojakov: Matej Antal (1918, Pribylina), Leon Forgáč (1915, Lisková), Jozef Grác (1919, Kovarce), Tomáš Harčárik (1915, Kračúnovce), Ondrej Havala (1919, Jedľové Kostoľany), Ján Chovanec (1919, Zemiansky Vrbovok), František Kapolka (1919, Ľubica), Pavel Križka (1919, Závažná Poruba), Ondrej Petrák (1919, Bystrany), Štefan Podolinský (1911, Stará Voda), Gustav Stark (1919, Smolník), František Schmidt (1913, Krompachy), Ondrej Škovránek (1917, Kecerovské Pekľany), Jozef Švantner (1917, Brezno), Ján Vajda (1911, Môťová) a Ladislav Vrábel (Veľký Šariš).

O existencii pomníka sa na Slovensku po roku 1945 prakticky nevedelo, historici ho pokladali za zbúraný. Až v júli 2016, po informácii od pracovníka Ľvovskej univerzity, ho objavili účastníci výpravy organizovanej o.z. Múzeum ozbrojených zložiek SR 1939 – 1945, ktorá mala namierené do Lipovca. Nadšenci z tohto združenie – predovšetkým jeho predseda František Gajdoš a historici Martin Lacko a Eugen Rogový sa následne podujali zorganizovať kroky k jeho obnove. Vďaka nasadeniu historikov no najmä vďaka ochotným darcom sa im v krátkom čase v priebehu roka 2018 podarilo potrebnú čiastku vyzbierať. Renováciu pomníka v hodnote takmer dve tisíc eur vykonala profesionálna reštaurátorská firma.

Dlhoročná prax potvrdzuje, že štátne orgány Slovenskej republiky sa od roku 1998 nezaujímajú prakticky o žiadne pamäťové miesta slovenskej armády, resp. príslušníkov slovenských ozbrojených zložiek 1939 – 1945, len o obete „holokaustu“, prípadne o pietne miesta československých vojakov a partizánov bojujúcich za obnovu ČSR, teda proti štátnej samostatnosti Slovenska. Zhubná čechoslovácka ideológia popierajúca samourčovacie právo Slovákov spojená s ignoráciou – miestami až nenávisťou – k vlastným národným dejinám sa prejavuje neustále. Aj v jubilejnom 25. roku existencie druhej SR. O obnovu pietneho miesta Slovákov neprejavili záujem žiadne z ministerstiev SR (obrany, vnútra, zahraničných vecí, kultúry), ani špecializované armádne inštitúcie typu Vojenského historického ústavu, prostriedky mohli byť obstarané výlučne zo spomenutých darov súkromných osôb. Práve naopak, počas dlhšie trvajúcich príprav renovácie sa vyskytli podozrenia, že práve niektoré slovenské štátne orgány tomuto úsiliu ľudovo povedané, hádžu polená pod nohy.

V každom prípade, renovácia pomníka sa napokon úspešne podarila. Tak sa skrášlilo a svoju životnosť si predĺžilo nielen pietne miesto posledného odpočinku nedobrovoľných účastníkov – obetí tejto vojny, vojakov, ale dôstojný pamäťový bod na území svojho východného suseda získalo aj Slovensko a Slováci. A možno si ho všimnú aj v rodinách či rodných obciach, odkiaľ pochovaní vojaci pochádzali...

MARTIN LACKO

Snímky:

Hore: Stav pomníka po jeho objavení Slovákmi v júli 2016 (foto M. Lacko)
Vedľa: Pohľad na obnovený pomník v decembri 2018 (foto P. Holeštiak)